

Eindrapport

Uitstroommonitor Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en Jeugdzorg

Eindrapport

Uitstroommonitor Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en Jeugdzorg

Opdrachtgevers

Samenwerkende partijen Hart van Brabant

Contactpersonen

Michiel Luigjes, Gemeente Tilburg

Datum

17-09-2021

Auteurs

Johan van Iersel (johan.van.iersel@infact.eu)

Trees Louman (trees.louman@infact.eu)

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1 Inleiding.....	8
2 Weer Thuis	9
3 Sectoren en cliëntgroepen	12
3.1 Jeugdzorg	12
3.2 Maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.....	14
3.3 Beschermd wonen.....	15
3.4 Tussenvormen.....	17
4 Behoefteprofielen.....	19
4.1 Samenstelling uitgestroomde cliënten	19
4.2 Woningkenmerken.....	19
4.3 Omgeving en ligging	23
4.4 Regionale verdeling	26
5 Aantallen uitstroom	27
5.1 Uitstroom in breder perspectief	27
5.2 Contingent in de afgelopen jaren.....	28
5.3 Verwachte uitstroom	29
5.4 Verdeling over de regio.....	30
5.5 Samenvattend	34
6 Het bredere proces	34
6.1 Preventief.....	34
6.2 De overstap	35
6.3 Regionale spreiding	37
6.4 Voorkomen misbruik contingent-woningen.....	37
7 Monitor	38
7.1 De huidige uitvraag	38
7.2 Ervaringen.....	39
7.3 Advies monitoring	39
7.4 Samenvattend	42
8 Bijlagen.....	44
8.1 Overzicht van de betrokken instellingen.....	44

8.2	Kaart met concentraties van kwetsbare inwoners	45
8.3	Achterliggende tabellen	46

Samenvatting

Weer Thuis

In het kader van het programma 'Weer Thuis' wordt in regio Hart van Brabant gestreefd naar verbetering van de uitstroom uit Beschermd Wonen, de Jeugdzorg en de Maatschappelijke Opvang. Het is daarbij van belang dat er tijdig voldoende woningen van het juiste type in de juiste gemeente beschikbaar komen. Om een geschikte koppeling tussen beschikbare woningen en cliënten te maken, wordt een matchingspunt opgericht. Daarnaast wordt een uitstroommonitor opgezet om ervoor te zorgen dat corporaties elk jaar voldoende contingent-woningen reserveren.

In totaal verblijven er rond de 375 cliënten van 16 jaar of ouder in de jeugdzorginstelling, rond de 200 in de maatschappelijke opvang en rond de 730 in een beschermde woonvorm. Het grootste deel van deze cliënten stroomt in de komende drie jaar uit (of door naar een andere instelling). Een deel van hen gaat onafhankelijk wonen of trekt bij familie of vrienden in. Een ander deel betreft een zelfstandige woning. Een deel vindt deze woning zelf, een ander deel doet een beroep op een contingent-woning. In Hart van Brabant is afgesproken deze uitstroom via contingent-woningen beter te gaan spreiden over de regio.

In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe de uitstroom naar zelfstandig wonen eruit ziet en welke problemen er daarbij spelen. Vragen die aan de orde komen zijn: Welke cliënten zijn klaar om uit te stromen en welke woonwensen hebben zij? Is er voor deze groep voldoende passend aanbod beschikbaar? En naar de toekomst toe: hoe kan via monitoring worden bepaald hoeveel contingent-woningen er moeten worden gereserveerd?

Registraties in wording

Het is de intentie via Weer Thuis een goede registratie van de uitstroom op te gaan zetten. Op dit moment is het beeld nog sterk versnipperd. Er zijn verschillende bronnen die één kant van de medaille belichten, maar geen bron die het totaalbeeld levert. Belangrijke bronnen zijn de indicatiebestanden. Daaruit wordt duidelijk hoeveel cliënten (vanuit de regio) in instellingen verblijven. Ook wordt duidelijk hoeveel indicaties er worden afgegeven en hoeveel beëindigt. Het beëindigen van een indicatie betekent echter niet per definitie dat er sprake is van uitstroom naar zelfstandig wonen.

De uitstroom is nader onderzocht door een uitvraag bij de betrokken zorginstellingen. Daarbij zijn zowel gegevens opgevraagd over het recente verleden als over de verwachtingen voor de komende periode. Tijdens de uitvraag is ten eerste gebleken dat de betrokkenheid bij het programma 'Weer Thuis' en de wil om gegevens te delen onder instellingen groot is. Omdat de gevraagde gegevens (nog) niet standaard (laat staan gestandaardiseerd) worden geregistreerd, was het voor veel instellingen toch lastig en voor sommige onmogelijk om binnen de gestelde termijn de gevraagde gegevens aan te leveren. Dat is een aandachtspunt voor toekomstige monitoring waarover later meer. In deze rapportage is gewerkt met de gegevens die wél beschikbaar waren.

Ten slotte is dankbaar gebruik gemaakt van de bestanden van Woning in Zicht en de woonruimteverdeling bestanden van Woonveste. Deze bestanden bieden inzicht in dat deel van de uitstroom dat via contingent-woningen verloopt. Van dit deel van de uitstroom is gedetailleerd bekend welke woningen zijn betrokken en waar deze gelegen zijn. Dit is belangrijk, omdat er bestuurlijke afspraken in de maak zijn die focussen op dit deel van de uitstroom. Nadeel van deze registratie is dat niet bekend is uit welke sector of instelling de cliënt afkomstig is. In de registraties van het matchingspunt – op dit moment in wording – zal dit wel het geval zijn.

Het benodigde contingent

De afgelopen jaren is er steeds vaker een beroep gedaan op het woning-contingent. In 2018 ging het nog om een kleine 160 woningen, in 2020 is dit aantal toegenomen tot 195, cijfers over het lopende jaar ontbreken nog. Een deel van deze contingent-woningen is betrokken door cliënten met een verstandelijke beperking die uitstromen vanuit de WLZ (Wet Langdurige Zorg) en ex-gedetineerden. Op deze groepen wordt in dit onderzoek niet nader ingegaan en naar de toekomst toe wordt het aandeel van deze groep binnen het contingent constant verondersteld.

Het ligt in de lijn der verwachting dat de toename van het aantal benodigde contingent-woningen de komende periode verder door zal zetten, omdat:

- De sociale huurwoningmarkt vermoedelijk gespannen blijft en het lastig blijft via deze weg zelf een woning te vinden;
- Momenteel heeft niet elke instelling contingent-afspraken, in de toekomst is dat vermoedelijk wel het geval. Er komen dan meer cliënten in aanmerking voor een contingent-woning.
- Door de regionale samenwerking ontstaat een breder palet aan contingent-woningen, waardoor de kans groter wordt dat er een goede match kan worden gemaakt.

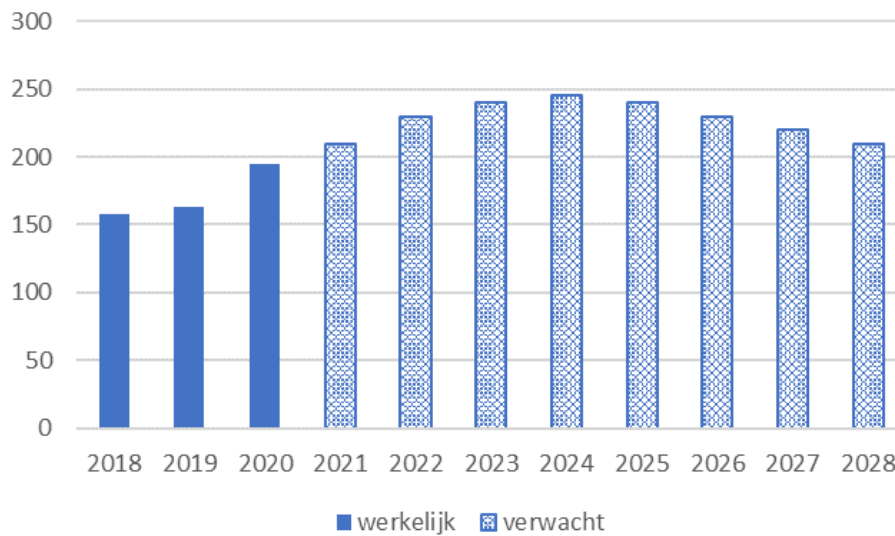
Daarnaast geldt dat er op dit moment tekorten worden ervaren, die de komende periode moeten worden ingelopen. De toename in de afgelopen periode wordt vermoedelijk deels veroorzaakt door de lockdown en crisis als gevolg van COVID-19. Het is de hoop dat dit effect in het komend jaar zal wegebben. Daarnaast wordt hard gewerkt om de productie van nieuwe woningen in gang te trekken, waardoor op de langere termijn de druk op de woningmarkt zal verminderen. Ook geldt dat na verloop van tijd het preventieve beleid effecten zal gaan sorteren en de instroom via die weg kan worden verminderd. Kortom: terwijl voor de komende periode nog een toename mag worden verwacht, ligt op de langere termijn een afname in het verschiet. Met de kennis van nu is een trend zoals weergegeven in figuur 1 een realistische verwachting.

Spreiding over de gemeenten

Voorafgaand aan dit onderzoek zijn er in Hart van Brabant bestuurlijke afspraken gemaakt om de uitstroom te verdelen naar rato van het aantal inwoners per gemeente. Dit uiteraard met inachtneming van de wensen van de cliënten en de draagkracht van de wijken en buurten. De noodzaak om te kijken naar een betere geografische spreiding van de uitstroom is in dit onderzoek bevestigd. De huidige uitstroom komt momenteel

relatief vaak terecht in gebieden met een beperkte draagkracht (gebieden waar al veel kwetsbaren wonen) en waar relatief veel negatieve prikkels (in de vorm van onveiligheid en overlast) zijn.

figuur 1 De feitelijke ontwikkeling van het aantal toegewezen contingent-woningen over de jaren 2018 t/m 2020 en de verwachte ontwikkeling in de komende jaren

In de huidige verdeling van de uitstroom via het contingent komt ongeveer drie kwart in Tilburg terecht (zie ook tabel 0-1). Kijkend naar het aantal inwoners, zal dit moeten worden teruggebracht naar circa de helft. Dat zal geen eenvoudige opgave zijn, maar er zijn zeker kansen. Op dit moment geeft ongeveer driekwart van de cliënten aan in Tilburg te willen wonen. Maar ongeveer een derde van deze cliënten geeft aan best bereid te zijn een andere gemeente in de regio te willen overwegen.

tabel 0-1 De verdeling van de toegewezen contingent-woningen over de gemeenten in het recente verleden en de gewenste verdeling volgens het aantal inwoners

	contingent (2018-2020)	inwoners (2021)
Dongen	4,1%	5,7%
Gilze en Rijen	2,7%	5,8%
Goirle	2,3%	5,2%
Heusden*	1,7%	9,7%
Hilvarenbeek	0,4%	3,4%
Loon op Zand	3,9%	5,1%
Oisterwijk	2,1%	7,0%
Tilburg	74,1%	47,8%
Waalwijk	8,7%	10,5%
Hart van Brabant	100,0%	100,0%

* Voor Heusden geldt dat de woningen niet worden verdeeld via Woning in Zicht en dat alleen over 2020 het exacte aantal contingent-woningen bekend is. Voor de jaren 2018 en 2019 is gewerkt met een schatting.

Op dit moment beseffen veel cliënten (en hun begeleiders) nog niet dat een woning buiten Tilburg überhaupt een optie is. Als deze optie meer concreet wordt en beter wordt toegelicht, zal het wenspatroon vermoedelijk gaan verschuiven.

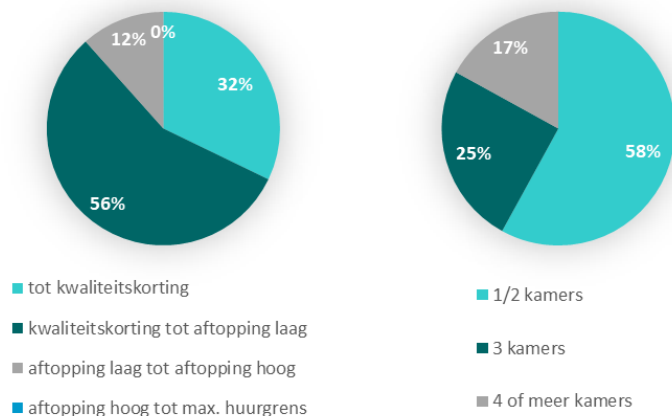
Dit vraagt echter wel tijd. Deze tijd zullen corporaties en de regiogemeenten ook nodig hebben om voldoende woningen beschikbaar te maken om de uitstroom te kunnen faciliteren. Voor een deel kan dat door meer prioriteit te geven aan deze doelgroepen, voor een ander deel zal nieuw woningaanbod moeten worden toegevoegd.

Samenstelling en wensen

In dit onderzoek ging het niet alleen om het achterhalen van het aantal woningen dat er voor de uitstroom moet worden gereserveerd, maar ook welke kwaliteiten/kenmerken deze woningen moeten hebben. Het beeld wat hieruit naar voren komt is gevarieerd, maar ook voorspelbaar (sober en doelmatig) en met duidelijke accenten:

- Voor vrijwel alle cliënten die uitstromen geldt ze een laag inkomen hebben. Dat betekent dat de huurprijs die men kan betalen vrijwel direct wordt bepaald door de grenzen uit de huurtoeslag.
- Het benodigd aantal kamers sluit aan op de huishoudenssamenstelling: voor alleenstaanden volstaat veelal een studio of klein appartement, tweepersoonshuishoudens wensen minimaal een tweekamerappartement en gezinnen een aparte slaapkamer voor de kinderen.

figuur 2 Indicatieve samenstelling van de woonwensen van de totale groep uitstromende cliënten

Deze laatste groep is overigens relatief klein van omvang, veruit het grootste deel van uitstroom betreft alleenstaanden. De nadruk in de behoefte ligt dan ook op kleine betaalbare appartementen en studio's. De instellingen geven vrijwel unaniem aan tekorten te ervaren aan studio's en kleinere appartementen met een lage huurprijs. Dit blijkt ook als gekeken wordt naar de samenstelling van de contingent-woningen in de afgelopen jaren. Relatief veel uitstromende cliënten belanden in een appartement met drie- of vier kamers, terwijl een een- of tweekamerappartement of studio zou hebben volstaan.

De wensen ten aanzien van de ligging en woonomgeving zijn meer divers. De ene cliënt heeft behoefte aan een geclusterde of gespikkelde woning (in de directe nabijheid of nabij een zorgpost), terwijl de andere volledig individueel kan en wil wonen. Het is op dit moment nog lastig om het aanbod aan corporatiewoningen in te delen naar de mogelijkheden voor gespikkeld (of geclusterd) wonen. Dat vergt een kaart met de locaties van alle instellingen op basis waarvan voor elke corporatiewoning de loopafstand tot een instelling kan worden bepaald. Met de in het kader van dit onderzoek aangeleverde data was deze kaart nog niet op te stellen. Ook bij andere relevante wensen ten aanzien van de woonomgeving, zoals de nabijheid van voorzieningen, een prikkelvrije omgeving en de draagkracht van buurten is nog niet helemaal duidelijk welke gebieden wel of niet hieraan voldoen. In dit rapport zijn hiervoor eerste handvatten geboden, maar in het matchingspunt (waar wordt bepaald welke woningen en woonomgevingen voldoen) zal dit nader moeten worden uitgewerkt. Overigens zal de matching altijd individueel maatwerk moeten blijven, want elke cliënt is anders.

Regionale spreiding en de keten

Voor een betere regionale spreiding is het niet alleen van belang dat er meer woningen met de juiste kenmerken beschikbaar komen. Daarnaast is van het belang:

- Te werken aan een betere samenwerking. Dit zowel tussen instellingen onderling, als tussen gemeenten onderling als tussen gemeenten en instellingen. De meeste instellingen zijn bereid regio-breed ambulante zorg te verlenen, maar er doen zich uiteraard (bij meer spreiding in toenemende mate) situaties voor waarbij een andere instelling de hulpverlening over neemt. Het is dan zaak te zorgen voor een warme overdracht. Voor gemeenten geldt dat bij verhuizing de overgang van de indicaties, uitkering en bijzondere bijstand goed en tijdig moet worden geregeld.
- Oog te hebben voor de spreiding van de instellingen en tussenvormen. Zelfstandig gaan wonen is geen moment, maar een proces. Cliënten worden stap voor stap voorbereid voor het zelfstandig wonen. Niet zelden wordt daarbij gebruik gemaakt van een 'tussenvorm' waarbij men grotendeels zelfstandig woont, maar met begeleiding/ondersteund en men betaalt nog geen huur (daardoor vallen deze vormen onder de noemer 'intramuraal wonen'). Cliënten in een dergelijke tussenvorm hechten zich uiteraard aan de omgeving en bouwen daar een netwerk op. Als men uiteindelijk zelfstandig kan wonen, wil men daardoor vaak in dezelfde omgeving blijven wonen. Door dit soort tussenvormen (en instellingen) meer te spreiden, zal daardoor ook de uitstroom beter gespreid kunnen worden.

Betere samenwerking en afstemming is niet alleen van belang bij de uitstroom. Ook bij het preventieve beleid is het zaak goed samen te werken. Het is van belang een goed beeld te krijgen van het totale aanbod en de beschikbare expertises. Dit in eerste instantie om de cliënt in de thuissituatie zo goed mogelijk te helpen, mocht een opname nodig blijken dan kan snel de optimale (woon)plek worden gevonden.

Monitoring

Met de nieuwe werkwijzen van Weer Thuis kan en zal het zicht op de uitstroom snel verbeteren. Bij de toekomstige monitoring zijn twee componenten essentieel:

- De opgebouwde data in het matchingspunt. Daar komen alle aanvragen binnen en worden alle matches gemaakt. Daar ontstaat dus een steeds beter zicht op zowel het aantal benodigde contingent-woningen per sector/instelling en de gewenste samenstelling daarvan.
- Daarnaast kan met de instellingen worden gewerkt aan een – gestandaardiseerde – registratie van de overige uitstroom én de verwachte uitstroom in de komende periode. Op dit moment worden dit soort zaken nog niet (uniform) geregistreerd, maar de bereidheid dit wel te gaan doen is er naar huidige inzichten wel.

Met dit laatste voorstel wordt lering getrokken uit de uitvraag die in het kader van dit onderzoek is uitgezet. Nu worden kenmerken als gewenste woning, woonomgeving en woongemeente simpelweg nog niet geregistreerd. Daardoor waren de bureaucratische lasten van het invullen vaak te zwaar. Gesprekken met de cliënt over de toekomstige situatie/ het einddoel worden natuurlijk wel gevoerd. In de toekomst zullen ook de nieuwe mogelijkheden die voortkomen uit 'Weer Thuis' in deze gesprekken aan de orde komen. Het is zaak de tijd te nemen om de uitkomsten van deze gesprekken goed te gaan registreren. Overigens blijft dan gelden dat de wensen kunnen veranderen en het moment van uitstroom nooit exact is te bepalen (er is altijd een kans op terugval). De inschattingen van de instellingen/cliënten moeten vooral worden beschouwd als richtinggevend en niet als exacte schatting.

Voor een goede inschatting van de uitstroom in het volgende jaar, moet naast (a) de ervaringen van het afgelopen en (b) de inschatting vanuit de instellingen naar meer zaken gekeken worden:

- Het verloop van de instroom en de ontwikkeling van de omvang van de cliënt-populaties;
- De meer ontwikkelingen op de woningmarkt, de markt voor sociale huurwoningen meer specifiek.
- Relevante ontwikkeling in de maatschappij en in beleid.

Hoe goed men de inschatting ook onderbouwd, het blijft een inschatting en er kunnen zich onverwachte ontwikkelingen voordoen. Het is dan ook verstandig flexibel om te gaan met de afspraken, te werken met bandbreedtes en halfjaarlijks de stand op te maken.

1 Inleiding

Aanleiding

De gemeenten, corporaties en zorgaanbieders in Hart van Brabant werken gezamenlijk aan het actieprogramma 'Weer Thuis'. Dit actieprogramma is opgezet om ervoor te zorgen dat zorggroepen optimaal worden gefaciliteerd bij hun terugkeer in de reguliere maatschappij. Daarbij is de ondersteuning en begeleiding van essentieel belang. Daarnaast moet de juiste woonruimte op de juiste locatie worden gevonden. Om dit te bewerkstelligen is een regionaal matchingspunt opgezet.

In 2020 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten en in 2021 moet hier uitwerking aan worden gegeven. Deze uitwerking verloopt grofweg via drie sporen:

1. Middels onderzoek moet meer inzicht worden verkregen in de problematiek;
2. Er moeten nader (bestuurlijke) afspraken worden gemaakt, onder meer over de verdeling over de regio;
3. Er moet een monitor worden opgezet om een vinger aan de pols te houden, voor wat betreft de benodigde aantallen naar segment en gemeente.

In.Fact.Research is gevraagd te ondersteunen bij het eerste en het derde spoor, die nauw met elkaar verbonden zijn. Het onderzoek is inhoudelijk breder van opzet, zowel wat betreft het geboden inzicht aan de vraagzijde als aan de aanbodzijde. De monitor heeft als primair doel ervoor zorg te dragen dat er elk jaar voldoende contingent-woningen (met de juiste kenmerken) worden gereserveerd om de uitstroom te faciliteren. Daarbij is het zaak de monitor zo slank mogelijk te houden, ook om overbodige bureaucratische lasten te voorkomen.

Afbakening

De focus in het onderzoek en de monitor ligt op de uitstroom naar zelfstandig wonen, vanuit de jeugdzorg, maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Er moeten nu en in de toekomst voldoende zelfstandige woonvormen beschikbaar zijn, om de uitstroom goed te accommoderen. De doorstroming binnen intramurale setting, van de ene naar de andere afdeling of tussen instellingen is daarbij minder relevant. In dit onderzoek wordt deze doorstroming buiten beschouwing gelaten en enkel gefocust op de groep die de stap naar zelfstandige woonruimte maakt of wil maken.

Het onderscheid naar zelfstandig/ niet zelfstandig wonen wordt gemaakt vanuit het vastgoedperspectief: is er al dan niet sprake van een zelfstandige woonruimte (veelal in het bezit van corporaties). Er zijn situaties denkbaar dat een cliënt woont in een zelfstandige woonruimte, maar nog niet (volledig) een zelfstandig huishouden voert (en bijvoorbeeld beschermd woont of zorg en/of ondersteuning uit de Wlz of Zvw ontvangt).

Methodisch

Het voorliggende onderzoek is gebaseerd op verschillende bronnen. Naast algemene beschikbare data en gegevens van In.Fact.Research zijn vooral lokale bronnen en kennis

gebruikt. Gemeente Tilburg heeft vanuit de centrale bestanden gegevens aangeleverd, de corporaties hebben informatie over hun woningbezit aangeleverd en daarnaast is er een uitgebreide uitvraag uitgezet bij de zorginstellingen die actief zijn in Hart van Brabant. De respons op deze uitvraag is hoog geweest. Dat getuigt van een hoge betrokkenheid bij dit onderzoek en vooral ook het bredere programma 'Weer Thuis'.

Het aanwakkeren van deze betrokkenheid is een van de doelstellingen geweest bij de procesmatige opzet van het onderzoek. Voor de begeleiding van het onderzoek is een werkgroep ingesteld met vertegenwoordigers van de gemeenten, corporaties en zorginstellingen. Alle instellingen zijn aan het begin van het onderzoek uitgenodigd voor een sessie waarin het onderzoek is toegelicht en de opzet van de gegevens-uitvraag is besproken.

Leeswijzer

De snelle lezer wordt doorverwezen naar de samenvatting aan het begin van dit rapport. Dit onderzoeksrapport kent de volgende opzet: In hoofdstuk twee wordt de regionale samenwerking onder de noemer 'Weer Thuis' nader toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie een korte typering gegeven van de drie sectoren die centraal staan in dit onderzoek: jeugdzorg, maatschappelijke opvang en beschermd wonen. In hoofdstuk vier wordt de woningbehoefte van de groep cliënten die uitstroomt besproken. In hoofdstuk vijf wordt ingegaan op het aantal in het verleden uitgestroomde cliënten en de verwachtingen op dit front in de komende jaren. In het zesde hoofdstuk wordt nader ingegaan op de context en het bredere proces. In het zevende en afsluitende hoofdstuk wordt ingegaan op de monitoring van de uitstroom in de toekomst.

Begeleiding

Dit rapport is tot stand gekomen onder begeleiding van en in prettige samenwerking met een speciaal ingestelde werkgroep. Deze projectgroep bestond uit Michiel Luigjes (beleidsadviseur Sociaal domein bij Gemeente Tilburg), Susan Brooijmans (senior beleidsmedewerker Wonen bij Gemeente Waalwijk), Ingrid Dam (beleidsmedewerker Wonen bij Gemeente Oisterwijk), Peter Offenberg (adviseur bij woningcorporatie Casade) en Robert van Baast (ontwikkelaar Beleid en Innovatie bij RIBW Brabant en relatiebeheer RIBW Brabant).

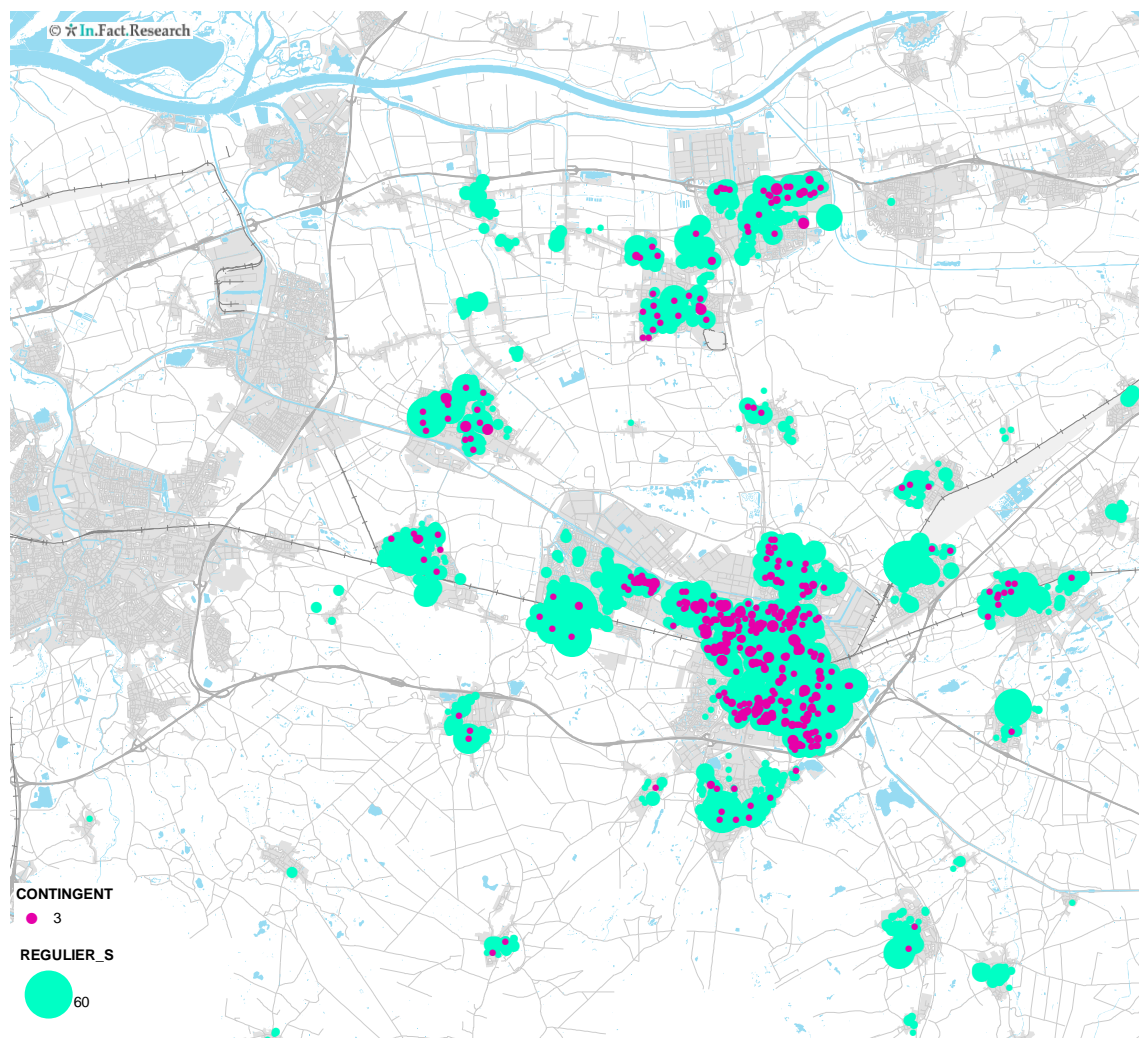
2 Weer Thuis

Ambities Weer Thuis

De gemeenten in de regio Hart van Brabant hebben afgesproken de uitstroom vanuit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdzorg over de gemeenten in de regio te verdelen op basis van het aantal inwoners. Deze afspraak getuigt van een ambitie die breder strekt dan alleen de contingent-afspraken. Op dit moment vervult de stad Tilburg in veel opzichten een centrale rol. Daar liggen de meeste sociale voorzieningen en daar zijn (relatief en absoluut) veel geschikte sociale huurwoningen. Mede om deze reden leidt de uitstroom relatief vaak naar Tilburg.

In de toekomst moet op uiteenlopende terreinen een bredere spreiding ontstaan. De maatschappelijke opgaven zijn groot en alleen het hoofd te bieden als men gezamenlijk de schouders eronder zet. De overheersende overtuiging is dat door een betere spreiding de zwaksten in de samenleving het beste geholpen kunnen worden. Een echte gelijkwaardige verdeling over de regiogemeenten vereist dat er in de meer landelijke gemeenten meer voorzieningen en mogelijk ook meer sociale huurwoningen, met de juiste kenmerken, komen. Dit vergt uiteraard een meerjarige inspanning. En ook dan blijft gel- den dat de verschillen nooit helemaal kunnen worden uitgewist. Dat is ook niet erg: voor de ene groep kwetsbaren is een stedelijk milieu het beste, voor de andere een meer landelijke omgeving.

figuur 2-1 Het aantal via Woning in Zicht (regulier) verdeelde woningen en het aantal contingent woningen (2018-2020)

Verdeling van het contingent

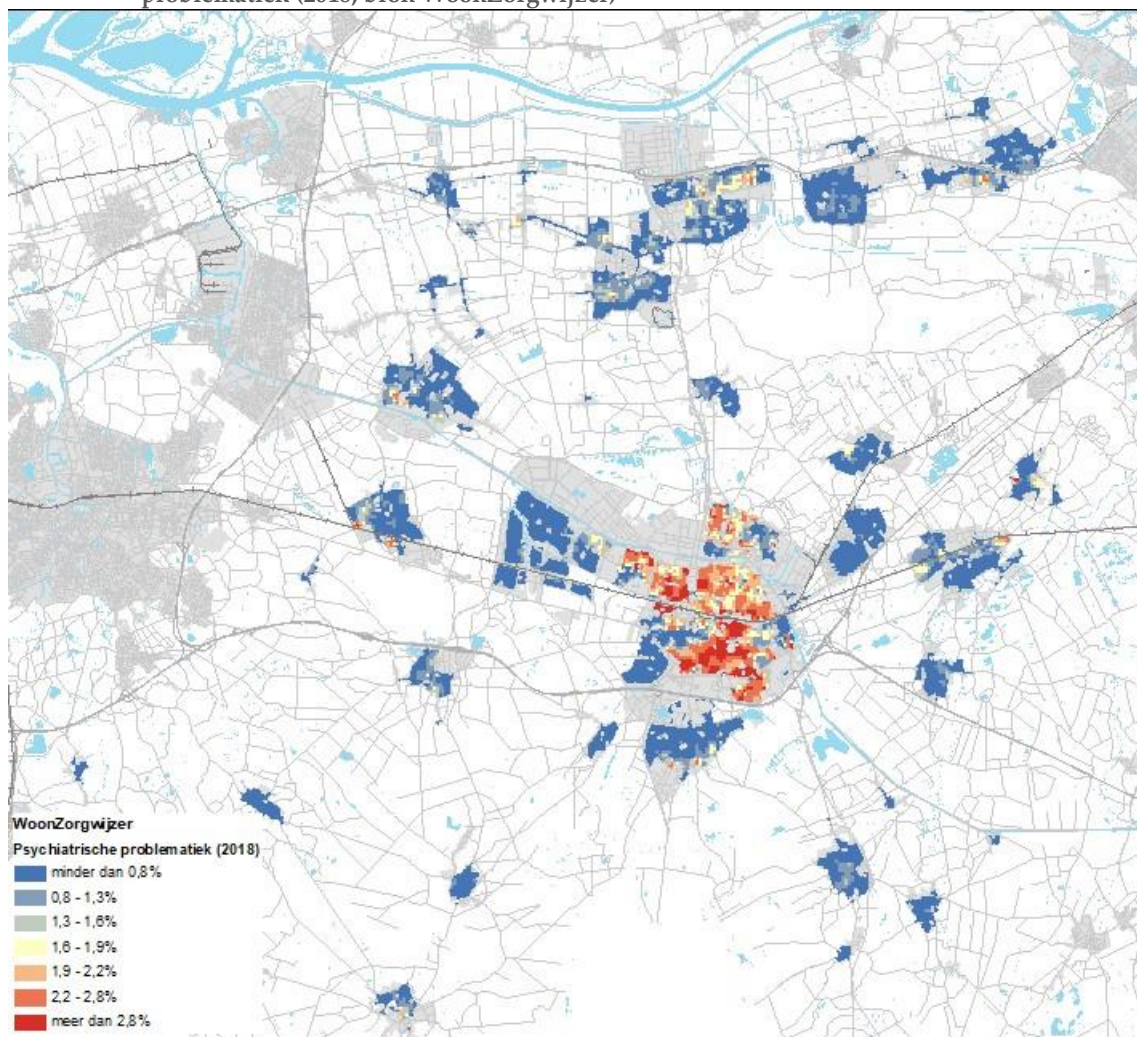
Het aantal per jaar beschikbare contingent-woningen wordt vastgelegd in de prestatieafspraken tussen de gemeenten, corporaties en huurdersverenigingen. Dat maakt dit

deel van de uitstroom relatief eenvoudig te sturen. Dit is een belangrijke eerste stap bij het realiseren van de bredere ambitie. Het gaat om relatief kleine aantallen, waarbij het met gerichte inspanningen mogelijk moet zijn op korte termijn een gelijke spreiding te realiseren.

Stap twee is het meer gelijkwaardig verdelen van de uitstroom die plaatsvindt via andere routes. Dat vergt naast aanpassing van het aanbod, vooral ook een betere voorlichting aan cliënten over het woningaanbod in de verschillende regiogemeenten. Dat soort inspanningen vergen tijd en hebben een onzeker resultaat.

Dat er aanleiding is om het contingent beter te spreiden, blijkt ook uit de huidige praktijk. In figuur 2-1 is te zien dat op dit moment vooral contingent-woningen in Tilburg beschikbaar worden gesteld/worden betrokken. Er zijn duidelijke concentraties zichtbaar in Tilburg, terwijl in kernen als Waspik, Moergestel, Hilvarenbeek en Diessen nauwelijks contingent-woningen zijn aangeboden.

figuur 2-2 Het aandeel zelfstandig wonende inwoners van 19 jaar en ouder met psychiatrische problematiek (2018, bron WoonZorgwijzer)

De uitstroom via de contingent-woningen leidt niet zelden naar gebieden waar al veel mensen met een bepaalde kwetsbaarheid wonen. In figuur 2-2 staat het – geraamde – aandeel zelfstandig wonende personen van 19 jaar of ouder met psychiatrische problematiek weergegeven. Als deze kaart naast de kaart in figuur 2-1 wordt gelegd, is te zien dat met het huidige patroon van uitstroom bestaande concentraties worden versterkt. Er kunnen goede redenen/verklaringen zijn voor het uitstroomp patroon (zoals de aanwezige voorzieningen en beschikbare woningen), maar vanuit het oogpunt van een inclusievere samenleving is de concentratie minder gewenst. Dit geldt des te meer omdat in deze gebieden vaak ook inwoners met andere kwetsbaarheden wonen en dat er in de gebieden niet zelden negatieve prikkels zijn in de vorm van overlast en onveiligheid. Hoofdstuk 4 gaat hier uitgebreider op in.

3 Sectoren en cliëntgroepen

Het goed huisvesten en ondersteunen van de kwetsbare inwoners is nadrukkelijk een gezamenlijke opgave van gemeenten, corporaties en zorginstellingen. Via ‘Weer Thuis’ wordt een impuls gegeven aan de samenwerking tussen de diverse spelers. In dit hoofdstuk bespreken we de omvang en samenstelling van de drie sectoren: beschermd wonen, maatschappelijk opvang en jeugdzorg.

3.1 Jeugdzorg

In dit onderzoek ligt de nadruk op de jeugdzorg die gekoppeld is aan verblijf. Binnen de jeugdzorg wordt hierbij veelal onderscheid gemaakt in twee segmenten. De gedachte is dat in het ene segment de jongeren hulp krijgen vanwege persoonsgebonden aandoeningen (segment 1), in het andere segment zijn de problemen van de jongeren mede gerelateerd aan de gezinssituatie (segment 2). In de praktijk is het onderscheid vaak niet zo scherp te maken.

tabel 3-1 Het aantal cliënten dat in 2018, 2019 en 2020 jeugdzorg ontving in Hart van Brabant naar productgroep

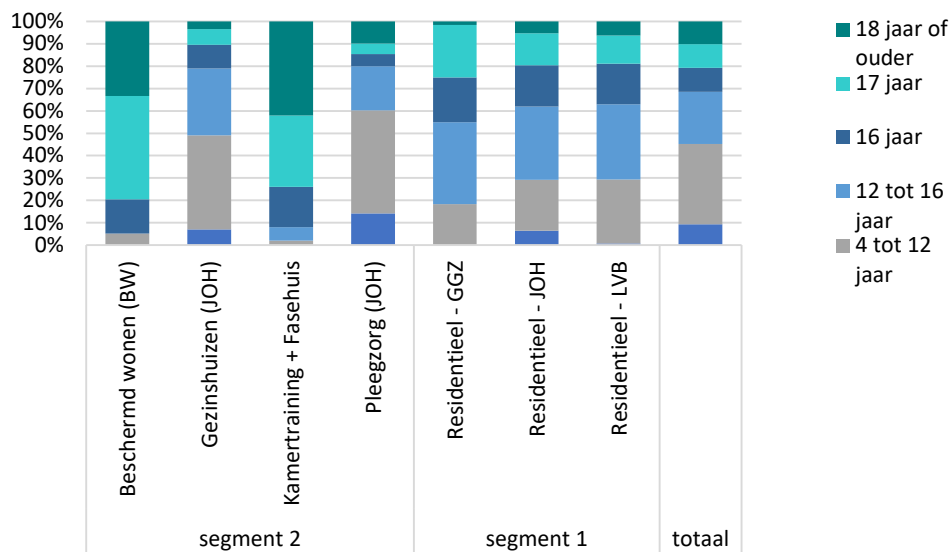
		2018	2019	2020
segment 1	Residentieel - GGZ	91	57	60
	Residentieel - JOH	202	165	168
	Residentieel - LVB	145	157	143
segment 2	Beschermd wonen (BW)	31	34	39
	Gezinshuizen (JOH)	52	40	57
	Kamertraining + Fasehuis	65	56	50
	Pleegzorg (JOH)	773	736	672
totaal		1.359	1.245	1.189

In tabel 3-1 staat de verdeling naar segment weergegeven. In totaal ontvingen er volgens de registraties van gemeente Tilburg 1.189 kinderen jeugdzorg met verblijf in de regio in 2020. In de tabel is ook te zien dat het aantal cliënten in de jeugdzorg de afgelopen jaren is afgenomen. In 2018 ontvingen er nog 1.359 cliënten jeugdzorg met verblijf.

In 2019 lag dit aantal op 1.245. Het aantal cliënten in de leeftijdsklassen die binnenkort mogelijk uitstromen (met name 18 jaar en ouder) is de afgelopen jaren echter toegenomen.

Voor de uitstroom naar zelfstandig wonen is het aantal jonge kinderen met zorg weinig relevant. Pas bij het bereiken van een leeftijd van 18 jaar of ouder kan men eventueel zelfstandig gaan wonen. In figuur 3-1 en tabel 3-2 staat de leeftijdsopbouw van de cliënten weergegeven. In principe wordt jeugdzorg verleend tot de 18 jaar. Na het bereiken van die leeftijd bestaat de mogelijkheid voor verlengde jeugdzorg. Uiteraard is het niet zo dat iedereen op de leeftijd van 18 jaar plotseling klaar is voor zelfstandig wonen. Als men geen verlengde jeugdzorg krijgt, dan stroomt men vaak door naar beschermd wonen of de WLZ. De uitstroom uit de WLZ – op latere leeftijd – is in dit onderzoek niet expliciet meegenomen. In de praktijk kunnen echter ook deze groepen (veelal met VG-indicatie) wel een beroep doen op een contingent-woning en dat zal in de toekomst zo moeten blijven.

figuur 3-1 De leeftijdsopbouw van cliënten in de jeugdzorg met verblijf in 2020 naar productgroep in Hart van Brabant

tabel 3-2 Het aantal cliënten dat jeugdzorg met verblijf ontving in 2018, 2019 en 2020 naar leeftijd, in Hart van Brabant

	2018	2019	2020
0 tot 4 jaar	146	105	111
4 tot 12 jaar	489	486	427
12 tot 16 jaar	296	278	277
16 jaar	182	143	127
17 jaar	143	121	125
18 jaar of ouder	103	112	122
totaal	1.359	1.245	1.189

De groep 18-jarigen die wel klaar is om zelfstandig te gaan wonen, wordt het in Nederland niet makkelijk gemaakt. Voor hen is geen huurtoeslag beschikbaar boven de kwaliteitskortingsgrens (€ 442), waardoor men is aangewezen op de allergeedkoopste huursegmenten. Daarnaast geldt de huurtoeslag alleen voor zelfstandige woonruimten, terwijl voor veel jongeren een onzelfstandige woonruimte (een kamer) volstaat of zelfs gewenst is. Het aanbod aan kleine goedkope woningen is net als het aantal kamers dat verhuurd wordt schaars. Ten slotte is het jeugdloon laag en amper toereikend om in het levensonderhoud te voorzien en gelden lagere bijstandsuitkeringen voor jongeren tot 21 jaar. Zonder huurkorting of bijzondere bijstand is het voor jongeren die niet op hun ouders kunnen terugvallen enorm lastig zo niet onmogelijk zelfstandig te wonen. Het is dan ook weinig verbazend dat er vanuit de jeugdzorg maar weinig directe uitstroom naar zelfstandig wonen is.

De jeugdzorg met verblijf wordt in Hart van Brabant geleverd door 54 verschillende instellingen. Sterk Huis is veruit de grootste aanbieder en bediende in het jaar 2020 748 (63%) van de cliënten Amarant bediende 96 cliënten, Willem Schrikker 40 en Oosterpoort 38 cliënten. De overige 50 aanbieders bedienen 30 of minder cliënten, waarvan 33 niet meer dan 3. Een deel van de aanbieders is geworteld in Hart van Brabant, voor een ander deel gaat het om aanbieders uit omliggende regio's. Helaas is er (nog) geen bestand met de adressen van de vestigingen van de verschillende aanbieders. Dat bestand is wel gewenst, om het netwerk aan instellingen ook letterlijk in kaart te brengen.

3.2 Maatschappelijke opvang en vrouwenopvang

De maatschappelijke opvang is er voor een zeer brede doelgroep. In Hart van Brabant zijn er twee organisaties actief: Sterk Huis en SMO Traverse. Bij Sterk Huis ligt de nadruk op groepen met GIA problematiek (geweld in afhankelijkheidsrelaties), opvoedkunde en seksueel misbruik. Sterk Huis biedt zoals eerder aangegeven ook jeugdzorg. Bij SMO Traverse ligt de nadruk op de dak- en thuislozenopvang en de ondersteuning van deze cliënten. SMO Traverse biedt ook beschermd wonen.

Kenmerkend voor de maatschappelijke opvang is dat men er in principe maximaal een half jaar verblijft. In de crisisopvang is de verblijfsduur vaak nog korter. Elke weergave van de cliënt-populatie is daarmee een momentopname. Op het moment van de uitvraag (juli 2021) verbleven er bij SMO traverse 132 cliënten in de opvang:

- Iets meer dan de helft van de cliënten is afkomstig uit Tilburg, zo'n 10% uit de andere gemeenten in Hart van Brabant. Circa 3% komt uit een andere Nederlandse gemeente en van een derde is de vorige woonplaats onbekend.
- Voor bijna 80% ging het om alleenstaanden. Daarnaast maakte 26 eenoudergezinnen en 1 tweoudergezin gebruik van de opvang.
- Ruim een kwart van de cliënten (36 cliënten in totaal) had een leeftijd beneden de 30 jaar, waarvan acht een leeftijd beneden de 23 jaar. Van de cliënten had 35% (46) een leeftijd tussen de 30 en 45 jaar en 36% (47) een leeftijd tussen de 45 en 65. Er zaten drie cliënten van 65 jaar of ouder in de opvang.

Van ongeveer de helft van de populatie wordt verwacht dat zij binnen zes maanden de opvang weer verlaten, de andere helft verblijft naar huidige inschatting wat langer in de opvang. Van een derde van de huidige populatie wordt verwacht dat men bij het verlaten van de instelling volledig zelfstandig kan gaan wonen. De overige twee derde zal een periode ondersteuning/begeleiding nodig hebben. Dat kan in institutionele setting, maar ook bij zelfstandig wonen.

Bij SMO-Traversal zijn er in 2020 188 cliënten door- of uitgestroomd. Van deze groep zijn er 78 uitgestroomd naar een particulier huishouden, 10 daarvan ontvingen in de nieuwe situatie woonbegeleiding. De overige cliënten gingen institutioneel wonen (27) of zijn in de bestanden gelabeld als de 'bestemming/route: anders'. Van de 78 cliënten die uitstroomden naar een particulier huishouden, zijn er 41 in Hart van Brabant gaan wonen. Van 5 cliënten ligt de nieuwe woongemeente buiten de regio, van 32 is de nieuwe woongemeente om verschillende redenen onbekend. De uitstroom naar Hart van Brabant leidde vrijwel geheel naar gemeente Tilburg. Daar kwamen 39 cliënten terecht, in Oisterwijk en Waalwijk elk 1. Het is uit de bestanden niet te herleiden of men na de uitstroom zelf een huishouden is gaan vormen of bij anderen is ingetrokken. Ook is niet bekend of er een beroep op een contingent is gedaan of dat men via Woning in Zicht een woning heeft gevonden.

Bij Sterk Huis werden in 2020 over het gehele jaar 102 cliënten/huishoudens opgenomen. Een ongeveer gelijk aantal verliet de opvang in dat jaar. Ongeveer de helft van de cliënten heeft kinderen. Bij 38% van de cliënten ging het om gezinnen met een of twee kinderen, bij 13% om grotere gezinnen. Bij de uitstroom hebben 23 cliënten een beroep gedaan op een contingent-woning. De rest kan terugkeren naar de thuissituatie of vindt op andere wijze een nieuwe woonplek. In de meeste situaties (bij 17 cliënten) duurde het toekennen van een contingent-woning langer dan gewenst, waardoor deze cliënten langer in de opvang moesten verblijven. Dit is een deel van de verklaring voor wachtlijsten aan de voorkant: de beperkte beschikbaarheid van contingent-woningen zorgt voor verstopping van het vangnet. Dat is een van de redenen voor de opzet van het matchingspunt in het kader van Weer Thuis. Op twee cliënten na, kregen alle cliënten in de contingent-woningen nog een vorm van begeleiding/ondersteuning.

3.3 Beschermd wonen

Beschermd wonen is een verblijfsvorm voor mensen met psychiatrische problemen die een bepaalde mate van zelfstandigheid aankunnen. De zorg en ondersteuning van cliënten met zwaardere problemen wordt vanuit de Wlz gefinancierd. De scheidslijn is na de decentralisaties in 2015 scherper geworden doordat de gemeenten verantwoordelijk werden en de zorg en ondersteuning vanuit de Wmo werd gefinancierd.

De destijds getrokken lijn is begin 2021 weer enigszins verlegd en voor een deel van de groep in beschermde woonvormen wordt de ondersteuning sindsdien gefinancierd vanuit de Wlz. Het gaat hier om die cliënten die langdurig en mogelijk blijvend toezicht of

24 uur per dag intensieve zorg nodig hebben.¹ Per 1 januari 2021 vielen er rond de 295 cliënten in deze nieuwe categorie 'GGZ-wonen', per 1 april waren dit er 425. Ongeveer de helft van deze cliënten is bij het CIZ geregistreerd in Tilburg, de andere helft elders in de regio. De resterende cliënten in de categorie beschermd wonen verblijven daar gemiddeld twee tot drie jaar. De variatie is echter groot en er zijn ook cliënten die (veel) langer in de instellingen verblijven.

Op 1 januari 2021 waren er in Hart van Brabant ongeveer 733 cliënten met een indicatie beschermd wonen. In de afgelopen maanden is dit aantal tamelijk constant gebleven. Het gaat hier puur om de groep die zorg in natura (Zin) ontvangt. Daarnaast zijn er rond de 65 cliënten met een persoonsgebonden budget (Pgb). Het aantal cliënten met een indicatie is sindsdien redelijk stabiel, van tussen de 20 en 30 cliënten wordt per maand de indicatie beëindigd en gemiddeld genomen krijgen elke maand rond de 22 cliënten een nieuwe indicatie (de fluctuaties per maand zijn groot).

Het beëindigen van een indicatie betekent niet dat de cliënt ook daadwerkelijk uitstroomt en zelfstandig gaat wonen. Begin dit jaar zijn veel indicaties beëindigd vanwege de doorstroom naar GGZ-wonen, maar ook doorstroom naar andere instellingen is mogelijk. De gemeente Tilburg voert met enige regelmaat gedetailleerd onderzoek uit naar de in- en uitstroom, waarbij de historie van de cliënt via het BSN nummer wordt gereconstrueerd. Via die weg kan wel inzicht worden verkregen in het verloop van de (in- en) uitstroom, maar dergelijk onderzoek is erg tijdsintensief. Momenteel loopt er een soortgelijk onderzoek, maar de resultaten zijn nog niet beschikbaar voor gebruik in dit onderzoek.

In totaal zijn er 28 aanbieders van beschermd wonen actief in de regio. RIBW Brabant is veruit de grootste en bedient 41% van de cliënten beschermd wonen. Andere relatief grote spelers zijn Amarant (9%), SMO-Traversal (8%) en Het Werkt (7%). De overige 24 aanbieders bedienen elk tussen de 3 (Burger Coaching VOF) en 23 cliënten (de Belvertshoeve).

Sinds het rapport van commissie Dannenberg in 2015 wordt binnen de sector beschermd wonen gestreefd naar een zo groot mogelijke zelfstandigheid. Dat is zowel voor de cliënt als voor de maatschappij uiteindelijk het beste, zo is de gedachte. Dannenberg schatte in dat van de cliënten die destijds in beschermd wonen zaten, er ongeveer een derde deels zelfstandig/geclusterd/beschut zouden moeten kunnen wonen en een derde volledig zelfstandig. Voor deze laatste twee groepen zijn er tijdens de 'transitieperiode' meer woningen benodigd, maar het gaat daarbij om een tijdelijk effect. Het is onduidelijk hoe ver de transitie in Hart van Brabant inmiddels gevorderd is.

Hoewel de visie van Dannenberg nog altijd op hoofdlijnen wordt gedeeld, wordt steeds vaker de nadruk gelegd op de voorwaarden die gelden bij deze transitie. Daarbij gaat

¹ Overigens zijn er situaties waarbij ook deze groep zelfstandig woont en zorg/ondersteuning inkoop via een Pgb.

het niet alleen om de voorwaarden die kunnen worden gesteld bij de uitstroom (voldoende geschikte woningen en voldoende ambulante ondersteuning) maar ook om de instroom. Deze moet zo veel mogelijk voorkomen worden en waar mogelijk moet men in de vertrouwde woonsituatie hulp krijgen, zonder verhuizing naar een instelling. Zeker nu een deel van de cliënten weer ondersteuning krijgt via de Wlz, geldt voor het resterende deel in beschermd wonen dat de doorstroming/dynamiek groter wordt. Op dit moment lijkt het aantal cliënten te stabiliseren rond de 720/730. Bij een gemiddelde verblijfsduur van tussen de 2 en 3 jaar betekent dit een (totale) uitstroom van rond de 290 per jaar.

3.4 Tussenvormen

De transitie zoals Dannenberg voorstond betekende niet alleen een (digitale) verschuiving van intramuraal (de situatie waar zorg/ondersteuning gekoppeld zijn aan de woonvorm) naar extramuraal (de situatie waar men zelf huur betaalt en zelfstandig woont). Ook binnen de intramurale setting hebben transities plaatsgevonden. Waar een decennium geleden beschermd wonen voornamelijk groepswoningen betrof, is het tegenwoordig een gevarieerd aanbod aan woonvormen, verschillend qua zelfstandigheid. Bij de 'intramurale woonvormen' met de meeste zelfstandigheid, gaat het om zelfstandige woningen die worden gehuurd bij de corporaties (Springplank is hier een voorbeeld van). Het enige verschil met een 'gewone'/extramurale woning, is dat het huurcontract op naam van de zorginstelling staat in plaats van de cliënt.

Uit de door de corporaties aangeleverde bestanden is een eerste beeld te verkrijgen van dit aanbod. In totaal zijn er in deze bestanden 756 zelfstandige woningen te herkennen, die worden verhuurd aan een zorginstelling. Het gaat hier niet alleen om beschermd wonen, maar ook om de maatschappelijke opvang en mogelijk ook om ouderenzorg. Ook geldt dat een deel mogelijk complexgewijze verhuur betreft en dat er geen sprake is van een tussenvorm, maar dat het intramuraal vastgoed in eigendom is van de corporatie.

In de bestanden van Leystromen zijn dit soort woningen niet te herkennen, onduidelijk is of dat betekent of deze er niet zijn of dat ze anders geregistreerd worden. Van de 756 bekende woningen ligt 80% (606 woningen) in Tilburg, 12% in Heusden (94 woningen), 4% in Waalwijk (32 woningen) en 3% in Loon op Zand (24 woningen). Het gaat hier ook om verhuur aan andere instellingen dat die actief zijn op het vlak van beschermd wonen, jeugdzorg of maatschappelijke opvang. Voor een aantal corporaties is te achterhalen hoeveel woningen specifiek aan deze instellingen worden verhuurd. Bij Casade is dit bij 141 woningen het geval, bij TBV Wonen bij 47 woningen en bij Wonen Breburg bij 240 woningen.

Amarant geeft aan dat zij zelf ongeveer 200 woningen (onder)verhuren aan cliënten. Deel gaat om corporatiebezit, deels zijn de woningen in eigendom van Amarant. De mutatiegraad is ongeveer 10% per jaar. Deze woningen dienen deels als tussenstap, voor cliënten die er nog niet klaar voor zijn volledig zelfstandig te wonen. Een ander deel van de woningen wordt bewoond door cliënten die klaar zijn voor zelfstandig wonen,

maar niet tijdig een woning kunnen vinden. Zonder deze woningen zou het beroep op het contingent vanuit Amarant hoger zijn.

Als een cliënt eenmaal in een tussenvorm woont, dan gaat men zich hechten aan de omgeving. Een goede spreiding van tussenvormen kan dan ook helpen bij het realiseren van de ambitie om in de vervolgfase de uitstroom beter te spreiden. Vanuit dit perspectief is het wenselijk het beeld op de spreiding van tussenvormen in de toekomst te verbeteren.

Uit de uitvraag blijkt dat dit beeld niet statisch is, maar continu in ontwikkeling:

- Volgens planning gaat Prins Heerlijk vanaf november 2021 9 appartementen huren van TBV Wonen in 'Quilt' aan Ringbaan-Zuid in Utrecht. In deze appartementen doorlopen jongeren een leer-werktraject.
- Rejoice Drunen hoopt in februari 2022 nabij de huidige vestiging 9 studio's te realiseren in gemeente Heusden. De studio's hebben een eigen huisnummer, sanitair en keuken. In de studio's kunnen jong volwassenen in maximaal twee jaar doorgroeien richting volledige zelfstandigheid.
- In Drunen hoopt Rejoice Drunen ook 10 zelfstandige studio's (met toezicht) te gaan realiseren in een leegstaand kantoorgebouw. De inspraakprocedures lopen hier nog, dus de realisatie is nog niet zeker.
- Philadelphia zoekt naar mogelijkheden om het appartement-wonen en groepswonen in Tilburg uit te breiden en kijkt daarbij onder meer naar het oude Scapinogebouw aan de Broekhovense weg. Het gaat hierbij nog om prille plannen.
- Leermakers Autisme wil voor hun cliënten beschermd wonen in een eigen studio vaker mogelijk maken. De plannen zijn echter nog niet concreet.
- Zintri Home 4 you wil samen met Prisma nieuwe woonvormen ontwikkelen aan de Reeshofweide.

Dit zijn slechts de initiatieven die nu bij ons gemeld zijn, ongetwijfeld speelt er meer. Soms ontwikkelen de instellingen de nieuwe tussenvorm zelf, in andere gevallen werkt men samen met een woningcorporatie. Dat laatste heeft vaak de voorkeur.

Philadelphia wijst erop dat een deel van haar cliënten vanuit beschermd wonen is uitgestroomd naar zelfstandige woningen die in het bezit zijn van RVS Zorg en Begeleiding. RVS heeft daarbij woningen aangekocht om deze vervolgens – met huurtoeslag – te verhuren aan de cliënten en hen ambulante begeleiding te verlenen. In het geval van Philadelphia gaat het om 5 cliënten. Hoe vaak dit soort constructies in totaal voorkomen is niet exact bekend. Dit soort constructies zijn niet onomstreden en vanuit het beleidsperspectief van Tilburg ook onwenselijk (ook omdat het geen gecontracteerde aanbieder betreft). Dat ze toch voorkomen, is een teken dat de nood (behoefte) hoog is.

4 Behoefteprofielen

In de toekomst zal via het matchingspunt voor elke uitstromende cliënt de beste woning moeten worden gevonden. Dat is en blijft maatwerk, want elk individu is anders. Toch valt er op hoofdlijnen wel iets te zeggen over de woonbehoeften van de cliënten.

4.1 Samenstelling uitgestroomde cliënten

Op basis van de woonruimteverdelingsbestanden van Woning in Zicht is het niet mogelijk te bepalen uit welke sector de cliënten afkomstig zijn. Wel is inzicht te bieden in de samenstelling van de totale groep die in aanmerking is gekomen voor een contingentwoning. In twee derde van de gevallen gaat het om alleenstaanden en slechts 17% van de huishoudens telt meer dan twee leden. Bij de laatste categorie geldt dat het vermoedelijk vooral gaat om uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang, het kan daar immers ook gaan om gezinnen met kinderen.

tabel 4-1 Aantal personen in het huishouden dat in aanmerking is gekomen voor een contingentwoning (2018-2020)

	abs.	perc.
alleenstaand	336	66%
tweepersoons	87	17%
driepersoons	49	10%
vier- of meerpersoons	37	7%

4.2 Woningkenmerken

Betaalbaarheid

Uitzonderingen daargelaten, hebben de cliënten een (zeer) laag inkomen. Betaalbaarheid is dan ook een zeer belangrijk criterium en de afhankelijkheid van de huurtoeslag is groot. Omdat het in veel gevallen om alleenstaanden gaat, ligt voor velen het maximum op de eerste aftoppingsgrens. In bepaalde gevallen heeft men een relatie en in de maatschappelijke opvang komen soms ook gezinnen terecht, die tot de tweede aftoppingsgrens kunnen gaan. Voor jongeren geldt dat men veelal is aangewezen op het segment tot de kwaliteitskortingsgrens.

SMO Traverse verwijst bij de gewenste huurprijs van de uitstroom maatschappelijke opvang rechtstreeks naar de aftoppingsgrenzen van de huurtoeslag. Kijkend naar de leeftijdsopbouw en gezinssamenstelling betekent dit dat 6% van de cliënten is aangewezen op het segment beneden de kwaliteitskortingsgrens (de cliënten jonger dan 23 jaar), 77% op het segment tot de eerste aftoppingsgrens (de alleenstaanden) en 17% op het segment tot de tweede aftoppingsgrens (de 23 eenoudergezinnen).

De uitstroom vanuit beschermd wonen richt zich volgens de uitvraag vooral op de goedkoopste segmenten. Van de groep die in de komende periode naar verwachting kan uitstromen, heeft 40% een voorkeur voor een woning beneden de kwaliteitskortings-

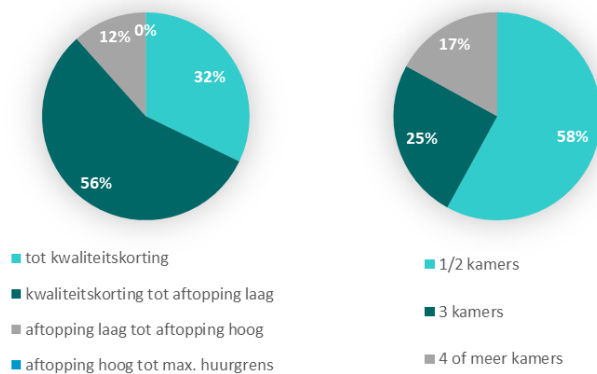
grens. Meer dan de helft van deze groep is jonger dan 23 jaar. Bij een deel van de cliënten ouder dan 23 jaar staat aangegeven dat men mogelijk wel wat meer kan betalen, onder de voorwaarde dat men een betaalde baan vindt. Ongeveer 50% kan zich een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens en eerste aftoppingsgrens permitteren, slechts 10% kan tot de tweede aftoppingsgrens gaan.

In figuur 4-1 staat indicatief aangegeven wat bovenstaande betekent voor de totale uitstroom.

Woninggrootte

Voor de meeste alleenstaanden volstaat een klein appartement. Er zijn groepen waar een klein overzichtelijk appartement ook een must is, voor andere groepen is een extra kamer een pré. Er zijn bijvoorbeeld alleenstaande cliënten die kinderen hebben, die weliswaar niet inwonen, maar idealiter wel moeten kunnen komen logeren. Voor stellen volstaat vaak een twee- of driekamerappartement, gezinnen hebben meestal wat meer ruimte/kamers nodig.

figuur 4-1 Indicatieve samenstelling van de woonwensen van de totale groep uitstromende cliënten

SMO Traverse heeft voor wat betreft de uitstroom maatschappelijke opvang de woonwensen ingevuld puur op basis van de huishoudenssamenstelling. De alleenstaanden willen allemaal een studio of tweekamerappartement, de eenoudergezinnen vrijwel unaniem een eengezinswoning. Bij de laatste groep geldt dat het gewenste aantal kamers afhankelijk is van het aantal kinderen. Voor een enkel gezin is een appartement de eerste voorkeur, maar het gaat hier om uitzonderingen.

De uitstroom beschermd wonen richt zich volgens de uitvraag voor 80% op woningen met een of twee kamers. Rond de 10% heeft behoefte aan een twee of drie kamerwoning, voor de overige 10% zijn minimaal drie kamers benodigd.

In figuur 4-1 staat indicatief aangegeven wat bovenstaande betekent voor de totale uitstroom.

Woningtype

Gegeven voorgaande is het weinig verbazend dat de nadruk in de behoefte ligt op de appartementen. Soms zijn er aanvullende wensen voor het type appartement, de ene cliënt gedijd goed in een anonieme galerijflat, de andere niet. Voor de (eenouder)gezinnen geldt dat vaker een grondgebonden woning gewenst is, zodat de kinderen in de tuin kunnen spelen. Een tuin is overigens lang niet altijd een noodzaak. Specifieke aandacht verdienen de tienermoeders, die behoefte hebben aan een wat grotere woning, maar veelal qua huur niet meer kunnen betalen dan de kwaliteitskortingsgrens.

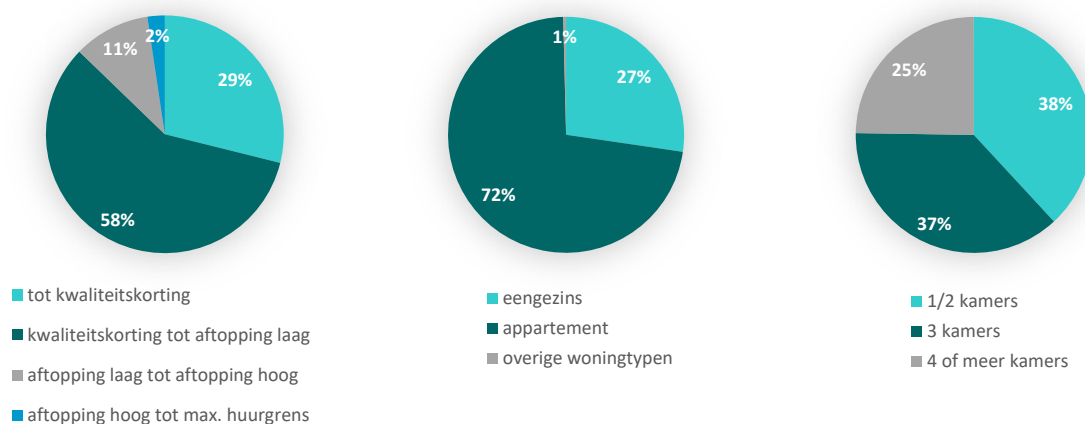
Onder het kopje 'woninggrootte' is al een en ander gezegd over de gewenste typen bij uitstroom uit de maatschappelijke opvang. Voor de uitstroom uit beschermd wonen geldt dat de behoefte vooral uitgaat naar appartementen, slechts 6% heeft een voorkeur voor een eengezinswoning, de overige cliënten overwegen een appartement. De vraag naar een appartement is echter niet absoluut. Voor ongeveer 12% zou een kamer of een groepswoning ook volstaan en voor 35% geldt dat een studio kan volstaan.

Toegekende contingent

Bovenstaande woonwensen sluiten redelijk goed aan op de samenstelling van de contingent-woningen die de afgelopen periode zijn toegekend. Deze samenstelling is tot in detail bekend en biedt derhalve ook een goede indicatie voor de in de toekomst benodigde woningen. Uiteraard geldt dat de samenstelling van de groep die uitstroomt jaarlijks kan verschillen en hetzelfde geldt voor de behoefte van deze groep. In figuur 4-2 en tabel 4-2 staat de samenstelling weergegeven. De volgende zaken vallen op:

- De nadruk in de benodigde woningen ligt op de goedkope segmenten. 87% heeft een huurprijs beneden de eerste aftoppingsgrens en 29% beneden de kwaliteitskortingsgrens.

figuur 4-2 De samenstelling van de toegekende contingent-woningen over de periode 2018-2020 (Hart van Brabant, exclusief Heusden)

- Voor bijna driekwart gaat het om appartementen, waarvan de helft slechts een of twee kamers telt. Ongeveer 40% heeft drie kamers en slechts 10% van de appartementen tellen vier kamers of meer. Slechts 4% heeft een huurprijs boven de tweede aftoppingsgrens.
- Van de grondgebonden (eengezins)woningen (ruim een kwart van het aanbod) heeft twee derde vier kamers of meer, een derde is kleiner. 37% heeft een huurprijs boven de eerste aftoppingsgrens, de overige woningen hebben een lagere huurprijs.

De samenstelling van de toegekende contingent-woningen sluit op hoofdlijnen – qua woningtype en prijs – goed aan op de eerder besproken woonwensen van cliënten. Wel geldt dat er relatief weinig een- en tweekamerwoningen (en studio's) beschikbaar zijn gekomen. In dit segment is het aanbod schaars en worden door de instellingen ook de grootste tekorten gesignaleerd. Deze cliënten voor wie een een- of tweekamerappartement volstaat, hebben vermoedelijk deels een driekamerappartement betrokken.

tabel 4-2 De samenstelling van de toegekende contingent-woningen over de periode 2018-2020 (Hart van Brabant, exclusief Heusden)

	eengezins	appartement	overige woningtypen	totaal
tot kwaliteitskorting	1,2%	27,5%	0,2%	28,9%
kwaliteitskorting tot aftopping laag	15,9%	42,2%	0,2%	58,3%
aftopping laag tot aftopping hoog	9,0%	1,4%	0,0%	10,4%
aftopping hoog tot max. huurgrens	1,2%	1,2%	0,0%	2,4%
1/2 kamers	1,6%	36,1%	0,4%	38,1%
3 kamers	7,5%	29,7%	0,0%	37,1%
4 of meer kamers	18,3%	6,5%	0,0%	24,8%
totaal	27,3%	72,3%	0,4%	100,0%

Samenvattend

De wensen van de uitstromende cliënten ten aanzien van de woning zijn weinig verrassend en goed voorspelbaar. Vanwege de afhankelijkheid van de huurtoeslag zijn de hier gehanteerde inkomensgrenzen bepalend voor de huurklassen waarin men een woning kan betalen. De huishoudenssamenstelling is vervolgens in sterke mate bepalend voor de gewenste woninggrootte en het gewenste type woning. Voor alleenstaanden – veruit de grootste groep - volstaat een appartement met een of twee kamers, maar het mag vaak ook een studio of zelfs een kamer in een gedeelde woning zijn. Stellen hebben voldoende aan een twee of driekamerappartement, gezinnen met (al dan niet inwonende) kinderen hebben extra ruimte nodig en vaker een voorkeur voor een grondgebonden woning. De samenstelling van de woningen die de afgelopen periode als contingent beschikbaar zijn gesteld, sluit op hoofdlijnen goed aan op de behoeften. Wel zijn er tekorten aan studio's en een of tweekamerappartementen.

4.3 Omgeving en ligging

Voor het goed accommoderen van de uitstroom is niet alleen het vinden van de juiste woning van belang, ook de omgeving en ligging moeten bij de cliënt passen. Daarbij speelt de nabijheid van de (zorg)instelling een rol, sommige cliënten hebben behoefte aan een prikkelvrije omgeving en andere hechten aan de nabijheid van (stedelijke) voorzieningen. Dit geldt ook voor een deel van de uitstroom uit de maatschappelijke opvang, maar in deze paragraaf wordt gefocust op de uitstroom uit beschermd wonen.

Ligging

Voor ongeveer 75% van de uitstroom uit beschermd wonen geldt dat men in de toekomst individueel kan gaan wonen. De ligging nabij een instelling is voor deze groep niet van doorslaggevend belang, al is vaak wel een periode ambulante ondersteuning noodzakelijk. Voor bijna 7% geldt dat geclusterd wonen (in de directe nabijheid van een instelling) gewenst is en voor zo'n 20% geldt dat gespikkeld wonen (individueel, maar in de nabijheid van een instelling) de voorkeur heeft.

Prikkelvrij

Voor een deel van de cliënten is het van belang dat de omgeving prikkelvrij is. Te veel (negatieve) prikkels kunnen het herstelproces in de weg staan en soms terugval veroorzaken. Het gaat hier naar schatting om zo'n 40% van de uitstroom uit beschermd wonen. Voor ruim 35% geldt dat een prikkelvrije omgeving een must is, bij een kleine 5% geldt dat een prikkelvrije omgeving gewenst maar niet noodzakelijk is. Voor de overige 60% is een prikkelvrije omgeving niet van belang. Het verschilt per cliënt wat prikkelvrij exact betekent. Mede daardoor is het ook lastig het aanbod op dit punt goed te typeren.

Met de Leefbaarometer kan wel een indicatie voor de aanwezigheid van negatieve prikkels worden gegeven. De dimensiescore 'overlast en veiligheid' van de Leefbaarometer is onder meer gebaseerd op de meldingen van overlast en criminaliteit bij de politie. In figuur 4-3 staat deze score weergegeven. De kaart laat zien dat er vooral in Tilburg gebieden zijn met relatief veel negatieve prikkels. Als deze kaart wordt gelegd naast figuur 2-1 dan blijkt dat er op dit moment in deze gebieden vrij veel contingent-woningen beschikbaar komen/ worden gesteld. Voor bepaalde groepen cliënten kan het daarom beter zijn naar andere gebieden te kijken.

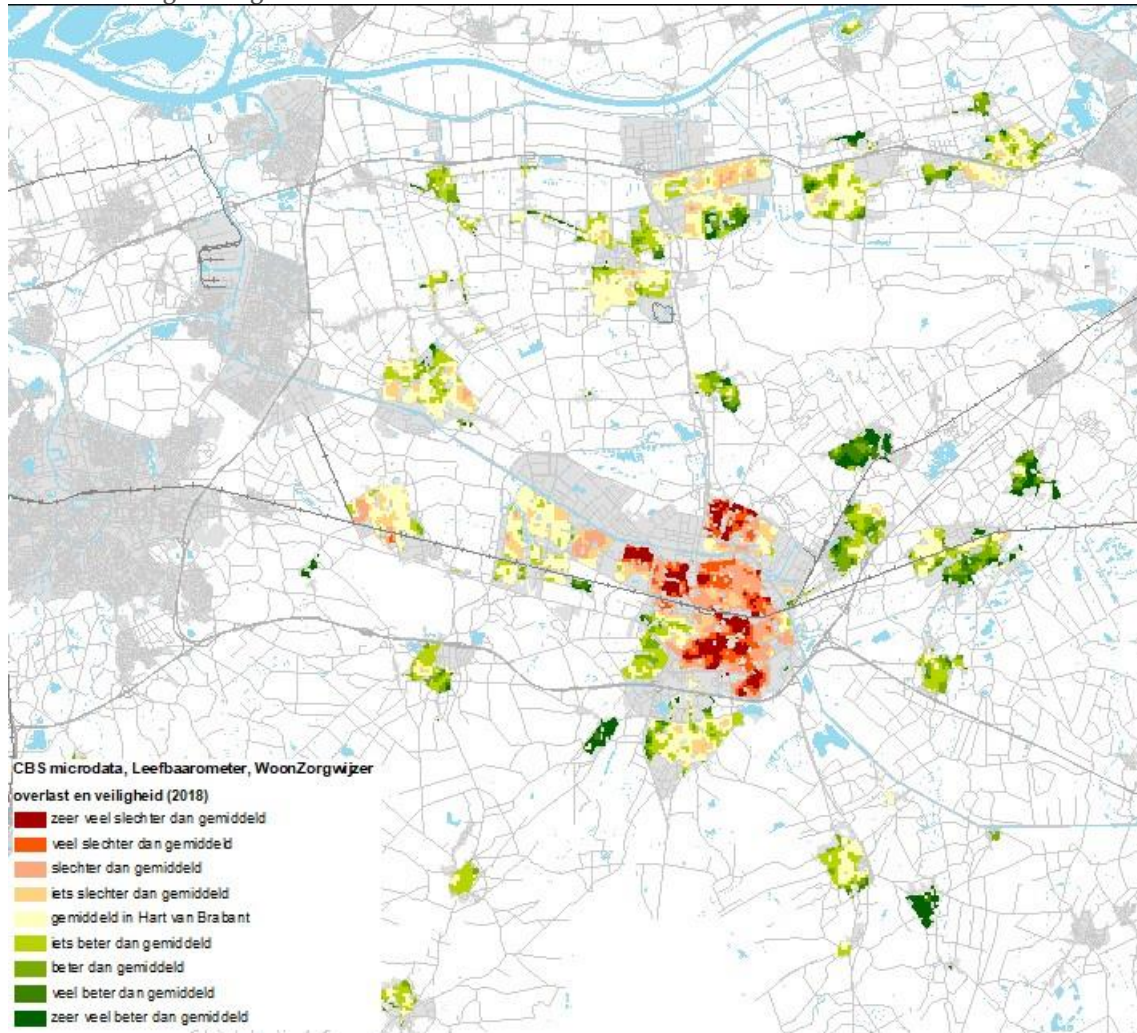
Voorzieningen

Een van de gebieden die rood kleuren in figuur 4-3 is het centrum van Tilburg. Deze overlast in het centrum is deels gerelateerd aan de vele voorzieningen. Ook bijvoorbeeld uitgaand publiek en parkeeroverlast vallen onder deze dimensie. Voor veel cliënten – met name ook jongeren – zijn deze voorzieningen juist de reden om hier wel te willen wonen, eventuele overlast en negatieve prikkels neemt men dan voor lief.

De nabijheid van (stedelijke) voorzieningen wordt voor 70% van de cliënten belangrijk gevonden. Welke voorzieningen van belang zijn, verschilt van individu tot individu. Vaak wordt aangegeven dat de cliënten geen auto hebben, dus dat de bereikbaarheid

per openbaar vervoer van groot belang is. Tussen de 10 en 20% van de groep die nabij voorzieningen wil wonen, wenst daarnaast een prikkelvrije omgeving.

figuur 4-3 De dimensiescore 'overlast en veiligheid' uit de Leefbaarometer, afgezet tegen het regionaal gemiddelde

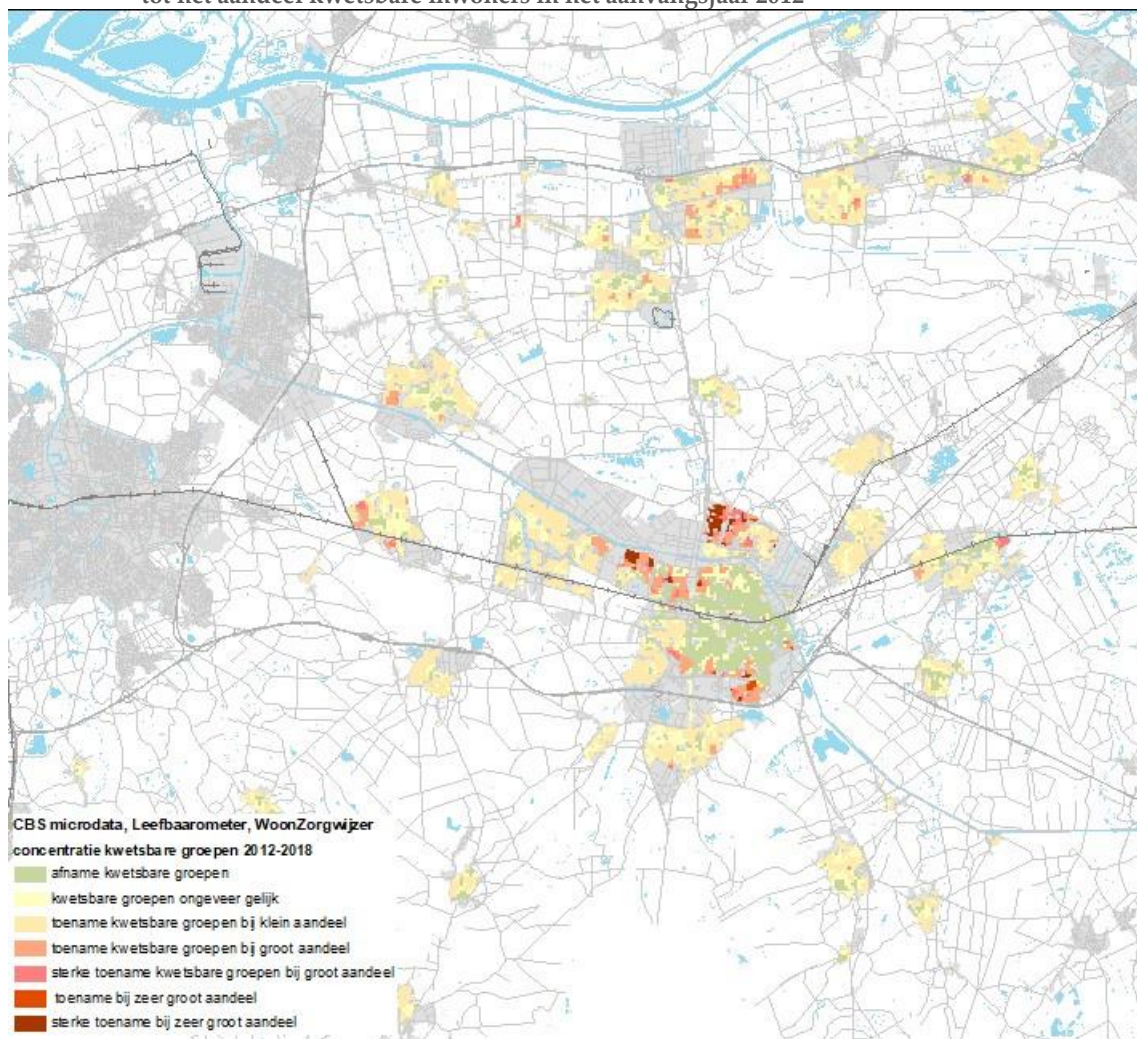
Specifiek voor eenoudergezinnen geldt dat de nabijheid van een basisschool van belang is. De kinderen van deze gezinnen gaan vaak in de buurt van de instelling of tussenvorm waar men verblijft naar school. Zowel ouder als kind bouwt in de buurt een netwerk op. Als men een beroep doet op een contingent-woning, is het dus extra belangrijk dat gekeken wordt naar de mogelijkheden binnen dezelfde wijk. Dan heeft het trainingstraject de grootste kans van slagen.

Draagkracht

In het kader van Weer Thuis is afgesproken in de toekomst ook meer/beter te kijken naar de draagkracht van wijken. Te grote concentraties van kwetsbare inwoners moeten voorkomen worden, dan kan er een negatieve spiraal ontstaan en is van een inclusieve

samenleving (ondanks het zelfstandig wonen) nog steeds geen sprake. In figuur 2-2 is te zien waar al veel mensen met psychiatrische problematiek wonen. Er zijn uiteraard meerdere vormen van kwetsbaarheid. In figuur 8-1 in de bijlage staat het voorkomen van een bredere groep kwetsbaren weergegeven. In figuur 4-4 staat aangegeven in welke gebieden de concentratie de afgelopen periode is toe- of afgenomen. In de gebieden die rood kleuren op de kaart is de draagkracht de afgelopen jaren afgenomen, terwijl het uitgangsniveau al lager was. In deze gebieden zou men in de toekomst terughoudend kunnen zijn bij het beschikbaar stellen van meer contingent-woningen.

figuur 4-4 De ontwikkeling van het aantal kwetsbare inwoners over de periode 2012-2018 in relatie tot het aandeel kwetsbare inwoners in het aanvangsjaar 2012

Van belang is aan te geven dat de draagkracht van een buurt iets heel anders is dan het draakvlak voor de huisvesting van deze groepen. Niet zelden is er zelfs sprake van een contramale: in gebieden met een hoge draagkracht (met veel sociaal economisch welvarende inwoners) is het draagvlak juist laag. In het kader van 'Weer Thuis' is het zaak dit soort patronen te doorbreken om de gewenste spreiding te verwezenlijken.

Samenvattend

De wensen ten aanzien van de woonomgeving zijn wat lastiger te voorspellen dan de wensen ten aanzien van de woning. Ook variëren ze meer van cliënt tot cliënt. Daarnaast geldt dat het wat lastiger is het beschikbare woningaanbod goed te typeren. Daar ligt een uitdaging voor het matchingspunt. De kaarten in deze paragraaf kunnen houvast bieden voor wat betreft de draagkracht van de buurten en de aanwezigheid van prikkels, maar er zijn meer zaken die meegewogen kunnen en moeten worden.

4.4 Regionale verdeling

De actuele regionale verdeling van het contingent vormt maar in beperkte mate een indicator voor de gewenste spreiding van cliënten. Het door de corporaties beschikbaar gestelde aanbod is mede bepalend geweest voor de gemeenten waar men terecht is gekomen. Als er in andere gemeenten passende woningen beschikbaar waren geweest, was de verdeling mogelijk anders uitgevallen. Toch blijft gelden dat de cliënten deze woningen hebben geaccepteerd en daarmee zegt de verdeling wel iets over de woonwensen. In tabel 4-3 staat de verdeling weergegeven voor het jaar 2020 en de periode 2018-2020. De tabel laat zien dat momenteel drie kwart van de contingent-woningen in Tilburg ligt en nog eens 10% in Waalwijk. De overige ongeveer 15% van de contingent-woningen ligt verspreid over de regiogemeenten.

De verhoudingen zijn de afgelopen periode wat verschoven: Tilburg en Waalwijk hebben in 2020 een relatief groot aandeel van de uitstroom opgevangen, de overige gemeenten juist wat minder. Deze ontwikkeling is tegenovergesteld aan de ambities, dus het is zaak de trend te keren.

tabel 4-3 Verdeling van de contingent-woningen over de gemeenten in Hart van Brabant

	2020		2018-2020	
	abs.	perc.	abs.	perc.
Tilburg	150	76,9%	384	74,3%
Waalwijk	21	10,8%	45	8,7%
Dongen	6	3,1%	21	4,1%
Gilze en Rijen	6	3,1%	14	2,7%
Loon op Zand	6	3,1%	20	3,9%
Heusden*	3	1,5%	8	1,5%
Oisterwijk	2	1,0%	11	2,1%
Goirle	1	0,5%	12	2,3%
Hilvarenbeek	0	0,0%	2	0,4%
totaal	195	100%	517	100%

* In Heusden zijn alleen de contingent-woningen over 2020 goed te herleiden. Het aantal van 8 over de periode 2018-2020 betreft een schatting.

Gewenste uitstroom beschermd wonen en jeugdzorg

Aan de instellingen is gevraagd aan te geven welke gemeenten de cliënt zelf en de begeleidende professionals het meest geschikt achten. Niet bij elke cliënt is dit in detail aangegeven, maar voor de 192 cliënten waarvoor dit wel het geval is geldt dat 73% van de cliënten idealiter een woning in Tilburg wenst (voorlopige cijfers) en 11% in Waalwijk. Dat is dus aardig in lijn met de actuele verdeling. Het komt niet of nauwelijks voor dat de professionals vinden dat de door de cliënt gewenste gemeenten eigenlijk minder of ongeschikt zijn.

De wensen worden mede ingegeven door wat men kent en waar men denkt een reële kans te maken op een passende woning. Van de cliënten die aangeven een woning in Tilburg te prefereren, is volgens de professionals een kleine 30% bereid een woning in een andere gemeente te overwegen. Als men erin slaagt deze groep te bewegen elders in de regio te gaan wonen, kan het aandeel van de contingent-woningen in Tilburg dalen tot tegen de 50%. Daarmee zit men een eind in de richting voor wat betreft het streven naar een verdeling conform het aantal inwoners per gemeente.

Uitstroom maatschappelijke opvang

Bovenstaande percentages hebben betrekking op de jeugdzorg en beschermd wonen. Bij de cliënten in de maatschappelijke opvang is veelal niet bekend waar men zou willen gaan wonen. Indien nodig geacht, zijn de instellingen wel bereid dit in het vervolg mee te nemen bij de intake. Nu ligt de nadruk bij de intake vooral op de problemen en hoe deze mogelijk te verhelpen, de toekomstige woonsituatie is nog geen gespreksonderwerp. SMO Traverse kon voor zes van de huidige cliënten wel aangeven naar welke gemeente men zou willen uitstromen. Twee van hen hebben Tilburg als voorkeursgemeente, twee Gilze en Rijen en twee Waalwijk.

5 Aantallen uitstroom

Het is de intentie jaarlijks afspraken te maken over het aantal woningen dat (per gemeente) wordt gereserveerd voor het huisvesten van de uitstroom. Die afspraken moeten de garantie bieden dat de uitstroom soepel verloopt en dat de cliënten tijdig de juiste woning in de juiste omgeving kunnen betrekken.

5.1 Uitstroom in breder perspectief

Een exact beeld van de uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen ontbreekt. Natuurlijk weten de instellingen van de MO wel hoeveel mensen in de instellingen verblijven en weer vertrekken, maar waar men vervolgens exact belandt wordt niet altijd geregistreerd. Soms kan men terug naar de oude woonsituatie, soms trekt men bij vrienden of familie in, soms vindt men op eigen houtje een nieuwe woning, soms komt men in aanmerking voor een contingent-woning en in een enkel geval verdwijnt men simpelweg uit zicht. In het afgelopen jaar hebben rond de 45 cliënten een beroep gedaan op een contingent-woning.

Ook het zicht op de uitstroom beschermd wonen is vertroebeld. Wel kan uit de centrale bestanden worden achterhaald wanneer indicaties starten en wanneer deze worden beëindigd. De beëindiging van een indicatie betekent echter niet altijd dat men uitstroomt naar zelfstandig wonen. Uit de uitvraag onder instellingen is voor 114 cliënten te achterhalen in welke richting men in het afgelopen jaar is uit- of doorgestroomd. Ongeveer een kwart is doorgestroomd naar een andere instelling. Voor de groep die is uitgestroomd geldt grofweg de volgende verdeling: Een derde (34%) heeft een beroep gedaan op een contingent-woning. Een derde (35%) heeft via andere wege woonruimte gevonden, waarvan minimaal 10% via Woning in Zicht. Een derde (31%) is bij vrienden of familie ingetrokken of met een andere (soms onbekende) bestemming uitgestroomd. De percentages geven een orde van grootte, maar zijn moeilijk te veralgemeniseren. In de toekomst kan via monitoring een meer gedetailleerd inzicht worden verkregen.

De afspraken over de spreiding van de contingent-woningen hebben dus op dit moment betrekking op ruim een derde van de totale uitstroom en ongeveer de helft van de uitstroom naar een zelfstandige woonruimte. De spreiding over de gemeenten van de uitstroom via het contingent kan men vrij direct beïnvloeden. Bij de overige uitstroom geldt dat men alleen indirect kan sturen, bijvoorbeeld door een betere voorlichting en meer passend aanbod te creëren.

5.2 Contingent in de afgelopen jaren

In de afgelopen periode zijn er jaarlijks steeds meer contingent-woningen nodig gebleken. In 2018 ging het (exclusief Heusden) nog om 156 contingent-woningen, in 2020 waren dit er 195 (inclusief drie in Heusden). Het is niet bekend uit welke sectoren deze cliënten afkomstig waren. Voor 2020 geldt een verhouding van ongeveer 45 maatschappelijke opvang en 150 beschermd wonen, jeugdzorg en verstandelijk gehandicapten (en een klein deel ex-gedetineerden). De oorzaak van de toename in de afgelopen jaren is niet exact te achterhalen, verschillende zaken spelen een rol:

- De schaarste op de woningmarkt. In veel regio's is de druk op de sociale huursector de afgelopen jaren toegenomen en Hart van Brabant is hierop geen uitzondering. Vanwege de toenemende concurrentie kunnen (mogelijk) minder cliënten zelf een woning vinden. Daardoor moet vaker een beroep worden gedaan op een contingent-woning.
- Grotere instroom. Het kan zijn dat er de afgelopen jaren meer cliënten zijn ingestroomd. Gegeven COVID-19 en de lockdown is dat niet onwaarschijnlijk. Hoewel goed onderzoek nog ontbreekt, zijn er vele signalen dat gezinsrelaties onder druk zijn komen te staan en de eenzaamheid onder bepaalde groepen is toegenomen.
- De kwalitatieve omslag in beschermd wonen. In hoofdstuk 3 is aangegeven dat er binnen beschermd wonen ook een kwalitatieve slag gaande is, waardoor er tijdelijk meer woningen benodigd zijn. Het kan zijn dat daar de afgelopen periode hard aan is gewerkt.

- Beleidsmatige prioritering. Voor een deel is het aantal beschikbare contingent-woningen een beleidsmatige keuze. Het kan zijn dat in de afgelopen periode het faciliteren van de uitstroom meer prioriteit heeft gekregen.

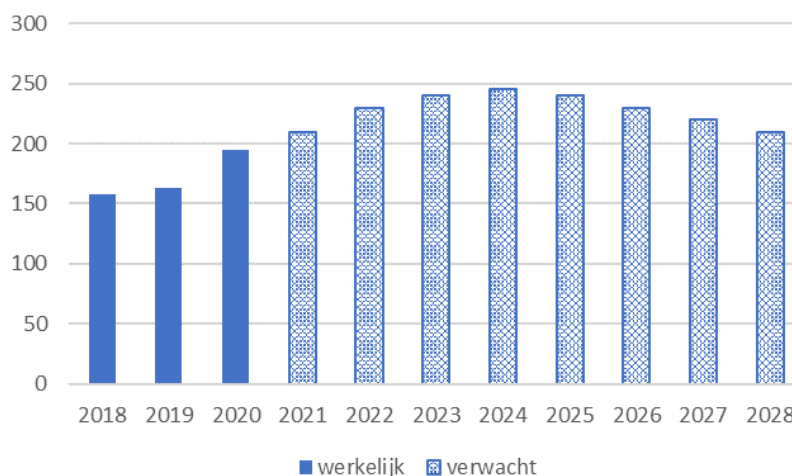
Het is onduidelijk in welke mate deze factoren een rol hebben gespeeld. Mede daardoor is het ook lastig iets te zeggen over de toekomstige uitstroom.

5.3 Verwachte uitstroom

De verwachte uitstroom is nooit exact te voorspellen. Je weet niet hoe herstelprocessen verlopen en hoeveel mensen gedurende het jaar in de maatschappelijke opvang belanden. Dit betekent dat bij aanvang van elk jaar gewerkt zal moeten worden met de best mogelijke aanname. Mocht halverwege het jaar blijken dat er te weinig contingent-woningen zijn gereserveerd, dan kan het contingent naar boven worden bijgesteld. Als er contingent over blijft kunnen meer reguliere woningzoekenden worden geholpen.

De cijfers over het voorgaande jaar zijn de meest harde bron om een inschatting voor het komend jaar op te baseren. Over 2021 zijn de cijfers uiteraard nog niet bekend, maar op basis van de trends van de afgelopen jaren mag worden verwacht dat dit aantal rond de 200 zal liggen. Voor 2022 is de verwachting dat het aantal rond de 230 zal liggen (zie ook figuur 5-1).

figuur 5-1 De feitelijke ontwikkeling van het aantal toegewezen contingent-woningen over de jaren 2018 t/m 2020 en de verwachte ontwikkeling in de komende jaren t/m 2028

De verwachting over het aantal contingent-woningen in 2022 is gebaseerd op verschillende zaken. Ten eerste geldt dat ons tijdens dit onderzoek geen signalen hebben bereikt dat er sprake zou zijn van een aanstaande afname, wel van (soms hardnekkige) tekorten. Daarnaast geldt dat:

- Via de reguliere weg (Woning in Zicht) een sociale huurwoning vinden lastig blijft. De druk op de sociale huursector blijft vermoedelijk onverminderd hoog. Alleen als een nieuw kabinet bijvoorbeeld besluit de doelgroep van corporaties minder ruim

te definiëren (de inkomenscriteria te verlagen) kan hier op korte termijn verandering in optreden. Het toevoegen van meer aanbod kan ook uitkomst bieden, maar vergt tijd.

- Tot op heden niet alle zorginstellingen contingent-afspraken hebben, waardoor sommige cliënten simpelweg niet in aanmerking kwamen voor een contingent-woning. Bij de nieuwe afspraken in het kader van 'Weer Thuis' komt dit onderscheid tussen cliënten (vermoedelijk) te vervagen. Daardoor komt een grotere groep in aanmerking voor een contingent-woning.
- Door de regionale aanpak het palet aan beschikbare woningen vermoedelijk breder en meer divers wordt. Daarmee wordt de kans groter dat er voor cliënten een passende woning kan worden aangeboden.

De eerste twee punten kunnen op de korte termijn leiden tot een toename, maar het gaat waarschijnlijk wel om tijdelijke effecten. Het zal vermoedelijk nog wel tot in 2023 duren voordat het nieuwe systeem volledig is ingeregeld. Tegen die tijd is wellicht ook de nieuwbouwproductie aangetrokken en is het mogelijke effect van COVID-19 uitgewerkt. Daarnaast is men tegen die tijd verder met het nader uitwerken van preventief beleid, waardoor meer mensen in de thuissituatie kunnen worden geholpen en minder mensen in instellingen belanden. Kortom: vanaf 2025 kan het aantal benodigde contingent-woningen mogelijk gaan afnemen.

5.4 Verdeling over de regio

In het kader van 'Weer Thuis' wordt gestreefd naar een verdeling van de uitstroom naar rato van het aantal inwoners per gemeente. Het bereiken van deze ambitie vergt een veelzijdige inspanning. De afgelopen periode kwam bijna drie kwart van de cliënten die uitstroonden via het contingent terecht in Tilburg (en dit aandeel is over de jaren toegenomen). Het streven naar een verdeling naar verhouding van het aantal inwoners betekent dat dit aandeel zal moeten afnemen tot minder dan de helft. Dat betekent dat in de regiogemeenten meer woningen beschikbaar moeten worden gesteld. Deels is dat een zaak van de lange adem: er zal meer passend aanbod voor deze groepen moeten worden gerealiseerd. Voor een ander deel is het ook een kwestie van beleidsmatig prioriteit geven aan deze groepen.

In Hart van Brabant komen er jaarlijks rond de 3.350 sociale huurwoningen beschikbaar voor een nieuwe bewoner. Als 6,5% van deze woningen worden geserveerd als contingent-woning, dan komen er regionaal 230 contingent-woningen beschikbaar. Kijkend naar de huidige verdeling van de contingent-woningen zou het gaan om 170 woningen in Tilburg en 60 woningen in de overige regiogemeenten. Kijken naar het aantal inwoners is de gewenste verdeling 110 woningen in Tilburg en 120 in de regiogemeenten. De 'opgave' bestaat er dus uit het aanbod in de regiogemeenten (buiten Tilburg) te verhogen met 60 woningen. Als elke regiogemeente minimaal 6,5% van het vrijkomend aanbod aan sociale huurwoningen voor de uitstroom zou reserveren, dan zou het aanbod in de regiogemeenten al met 40 woningen toenemen. Uiteraard geldt wel dat dit zou betekenen dat de kansen van andere groepen woningzoekenden worden beperkt. De mate

waarin verschilt per gemeente, in gemeenten als Loon op Zand en Waalwijk is het effect beperkt omdat zij nu ook al een redelijk aantal contingent-woningen beschikbaar stellen.

tabel 5-1 Het aantal beschikbare sociale huurwoningen per gemeente en het aantal beschikbaar gestelde contingent-woningen per gemeente over de jaren 2018, 2019 en 2020²

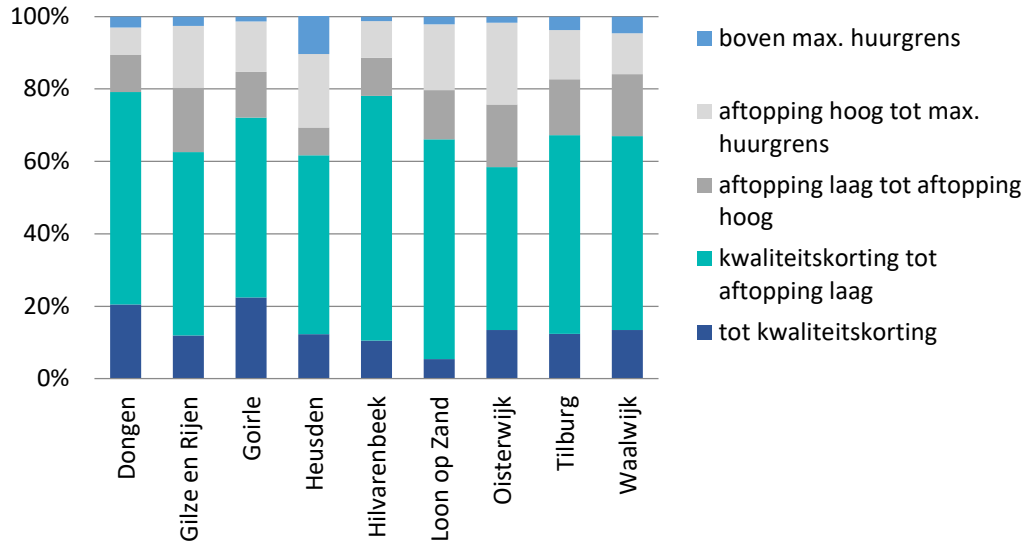
	2018			2019			2020			totaal 2018-2020 (exclusief Heusden)		
	beschikbaar	contingent	aandeel	beschikbaar	contingent	aandeel	beschikbaar	contingent	aandeel	beschikbaar	contingent	aandeel
Dongen	170	8	4,7%	135	7	5,2%	244	6	2,5%	549	21	3,8%
Gilze en Rijen	188	4	2,1%	178	4	2,2%	165	6	3,6%	531	14	2,6%
Goirle	151	5	3,3%	133	6	4,5%	147	1	0,7%	431	12	2,8%
Heusden							303	3	1,0%			
Hilvarenbeek	75	1	1,3%	51	1	2,0%	108	0	0,0%	234	2	0,9%
Loon op Zand	132	8	6,1%	118	6	5,1%	111	6	5,4%	361	20	5,5%
Oisterwijk	104	3	2,9%	155	6	3,9%	150	2	1,3%	409	11	2,7%
Tilburg	2134	118	5,5%	2008	116	5,8%	2003	150	7,5%	6145	384	6,2%
Waalwijk	374	9	2,4%	389	15	3,9%	312	21	6,7%	1075	45	4,2%
Hart van Brabant	3328	156	4,7%	3167	161	5,1%	3543	195	5,5%	9735	509	5,2%

Uiteraard geldt dat de samenstelling van het vrijkomend aanbod per gemeente verschilt. De verschillen tussen gemeenten zijn in Hart van Brabant op dit vlak wellicht kleiner dan men zou verwachten. In figuur 5-2 staat de samenstelling van het beschikbare aanbod per gemeente naar huurprijs weergegeven. Natuurlijk zijn er relevante verschillen. Zo zijn er in Dongen en Goirle relatief veel woningen in het goedkoopste segment vrijgekomen. Als dat ook in de toekomst zo is, kunnen deze gemeenten wellicht een grotere rol spelen bij het huisvesten van uitstromende jongeren. Andere gemeenten (zoals Gilze en Rijen, Waalwijk en Oisterwijk) hebben wat meer woningen beschikbaar tussen de eerste en tweede aftoppingsgrens, waar een deel van de uitstromende gezinnen mogelijk terecht kan. Door de regionale samenwerking ontstaat vooral een wat breder pallet aan beschikbare woningen, waardoor het in de toekomst eenvoudiger zou moeten worden via het matchingspunt passende huisvesting te vinden.

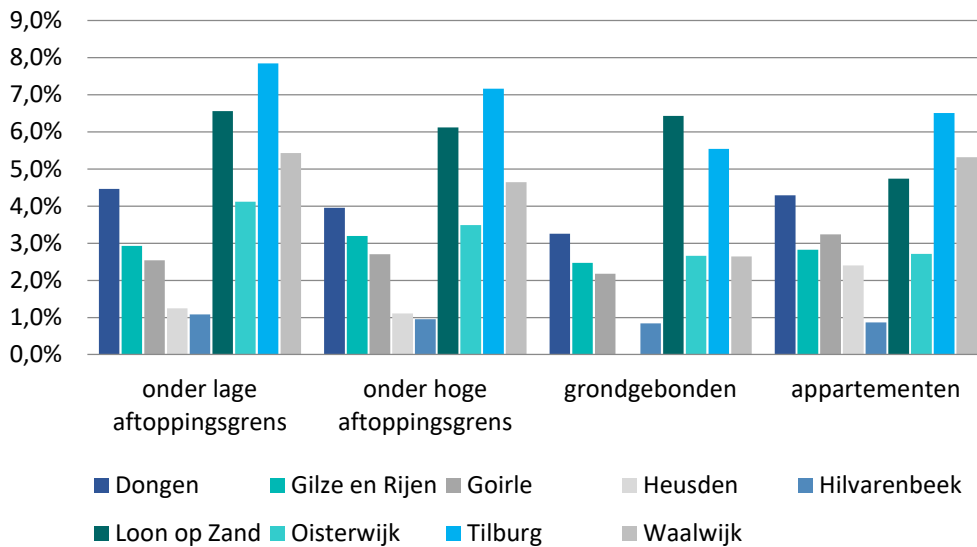
In figuur 5-3 is te zien welk aandeel van de beschikbare corporatiewoningen de afgelopen periode is bemiddeld als contingent-woning. Uit de figuur blijkt dat in een aantal gemeenten (Hilvarenbeek, Heusden, Gilze en Rijen, Goirle en Oisterwijk) er structureel minder woningen via het contingent worden bemiddeld. Dit is ook het geval als wordt gekeken naar specifieke prijsklassen of woningtypen. Als deze aandelen omhoog worden gebracht (naar bijvoorbeeld de genoemde 6,5%), dan kan men een belangrijke stap zetten richting een verdeling van het contingent naar rato van het aantal inwoners.

² De drie contingent-woningen in Heusden zijn als zodanig geregistreerd in het bedrijfsstelsel van Woonveste. In aanvulling op deze drie woningen zijn in 2021 nog twee woningen beschikbaar gesteld, die vallen onder de contingent afspraken 2020. Daarnaast is in 2020 een woning verhuurd aan een ex-gedetineerde.

figuur 5-2 De samenstelling van het beschikbare aanbod aan corporatiewoningen over de jaren 2018, 2019 en 2020 in de gemeenten van Hart van Brabant (Heusden alleen 2020)

figuur 5-3 Het aandeel van de in de jaren 2018, 2019 en 2020 beschikbare corporatiewoningen die zijn bemiddeld als contingent-woning in de gemeenten van Hart van Brabant (Heusden alleen 2020)

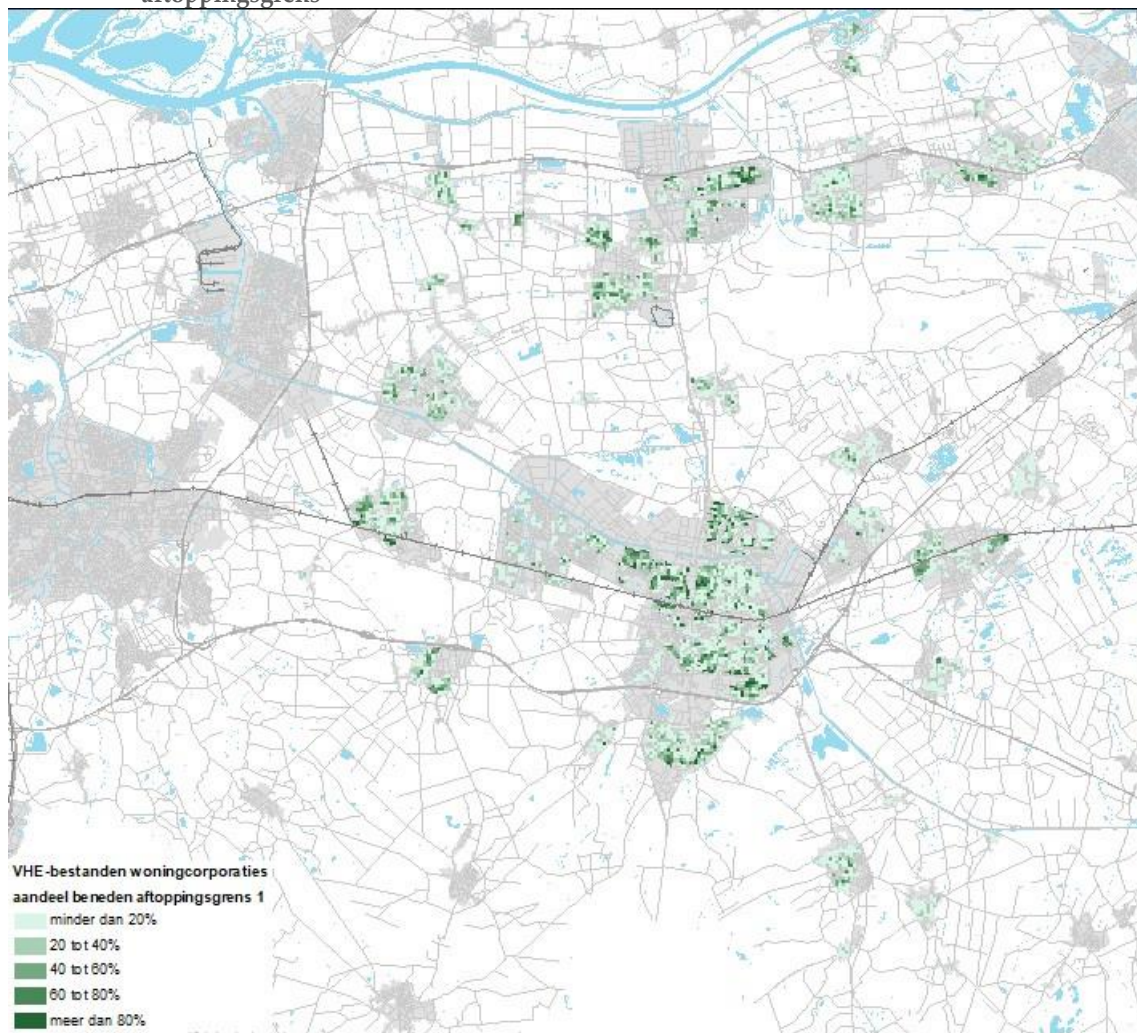

Het is uiteraard niet alleen een zaak de betreffende woningen beschikbaar te stellen. Er moet ook een cliënt te vinden zijn die de betreffende woning wil betrekken. Daarbij speelt ook de vraag of de cliënt wel in de betreffende gemeente wil wonen en ook de woonomgeving moet bij de cliënt passen. Op dit moment gaat de voorkeur van de meeste cliënten (nog) uit naar Tilburg. Veel cliënten willen echter best een andere gemeente overwegen (zie ook paragraaf 4.4). Bij een betere voorlichting over de mogelijk-

heden in de regio, een sluitend regionaal netwerk aan zorg en ondersteuning én het regio breed realiseren van meer passend woningaanbod voor deze groep kan dit aandeel de komende periode verder toenemen.

Er zal woningaanbod moeten worden toegevoegd om de algehele schaarste te verminderen en de tekorten in specifieke segmenten aan te pakken. Dat is erg belangrijk, maar uit voorgaande blijkt dat ook met het bestaande beschikbare aanbod al een flinke stap kan worden gezet naar een betere regionale spreiding. In figuur 5-4 staat de spreiding weergegeven van het corporatiebezit met een huurprijs beneden de eerste aftoppingsgrens. Het is dit segment waar de uitstroom zich met name op richt. Het zijn dan ook de donker gekleurde gebieden waar kansen liggen om de uitstroom (meer/beter) te accommoderen.

figuur 5-4 Het aandeel woningen in het bezit van corporaties met een huurprijs beneden de eerste aftoppingsgrens

Samenvattend kan worden gesteld dat de gewenste verdeling naar rato van het aantal inwoners niet van vandaag op morgen zal worden bereikt, maar op termijn wel haalbaar lijkt. Binnen de regio wordt gedacht aan een ingroeiperiode van zeven jaar, hetgeen met de kennis van nu een haalbare termijn lijkt.

5.5 Samenvattend

In 2020 werden 195 contingent-woningen betrokken en vermoedelijk vond ongeveer een gelijk aantal cliënten zijn eigen weg naar zelfstandige woonruimte. Het aantal benodigde contingent-woningen is de afgelopen jaren toegenomen. Deze toename zal vermoedelijk nog enkele jaren doorzetten. Ervan uitgaande dat er in 2022 230 contingent-woningen nodig zijn, betekent dit dat gemiddeld 6,5% van de beschikbare corporatiewoningen voor deze doelgroepen moet worden geserveerd. In gemeenten met een relatief kleine sociale huursector, zal dit aandeel op termijn wat hoger moeten liggen. Dit om de ambitie van een spreiding naar rato van het aantal inwoners te kunnen bereiken.

6 Het bredere proces

In dit onderzoek en in de uitstroommonitor wordt vooral gefocust op de uitstroom naar zelfstandig wonen. Dat is voor de cliënten die het betreft een zeer belangrijke stap in het ontwikkel-/herstelproces. Het is dus van groot belang dat er veel aandacht is voor het faciliteren van de stap naar zelfstandig wonen.

Het is óók van belang oog te hebben voor wat er aan deze stap vooraf ging en wat er na komt. Idealiter worden de cliënten zo vroeg mogelijk geholpen en ondersteund. Daardoor kan in bepaalde situaties voorkomen worden dat de problemen escaleren en men in een instelling belandt. Een goed preventief beleid is uiteindelijk de enige manier om de uitstroom in aantallen te verkleinen.

Preventief beleid is echter niet zaligmakend, voor veel cliënten zal een tijdelijke opname in een instelling noodzakelijk blijven. Zeker voor de groep die lang in een instelling verblijft is de stap naar zelfstandig wonen belangrijk maar niet eenvoudig. Een verhuizing is voor iedereen zwaar, dat geldt zeker voor kwetsbare mensen die niet alleen van woonplek veranderen, maar ook nieuwe verantwoordelijkheden krijgen. Goede voorbereiding op de stap is van groot belang en ook na dat men de zelfstandige woning heeft betrokken zal in veel gevallen (tijdelijke) ondersteuning nodig blijven.

Bij de uitvraag aan de instelling zijn ook enkele vragen gesteld over het bredere proces en de gehele keten. In dit hoofdstuk bespreken we de punten die hieruit naar voren zijn gekomen.

6.1 Preventief

Uiteraard is het het beste om problemen zo vroeg mogelijk te signaleren en te verhelpen. Dan kan in bepaalde situaties voorkomen dat men in een instelling belandt. Vanuit de jeugdzorg wordt aangegeven dat het zelfs bij een tijdige signalering niet altijd eenvoudig is de problemen te verhelpen. Vaak is het niet alleen een probleem

van het individu, maar zijn er patronen in het gezin die problemen creëren en in stand houden. Deze doorbreken vergt intensieve zorg en vakbekwame ervaringsrijke professionals. Voor cliënten die de jeugdzorg verlaten is beschermd wonen vaak de enige optie als de stap naar volledig zelfstandig wonen te zwaar is. Door meer tussenvormen te realiseren en beter samen te werken kan opname in beschermd wonen voorkomen worden.

Ook vanuit de sector beschermd wonen wordt aangegeven dat met preventief beleid de instroom kan worden beperkt. Voor sommige cliënten is dan noodzakelijk dat ze intensieve specialistische begeleiding kunnen krijgen in de huidige woonsituatie: 'Beschermd thuis' om 'beschermd wonen' te voorkomen. Ook tijdelijk verblijf in het Centrum Veerkracht en Stabiliteit kan helpen. Het is van groot belang zorg en ondersteuning eerder in te zetten en waar mogelijk op te schalen 'in de wijk'. Nu komt het nog te vaak voor dat cliënten worden opgenomen vanuit een thuissituatie waarin ze hulp wilden, maar niet/onvoldoende kregen of er te lang op moesten wachten. Na de opname is deze thuissituatie er vaak niet meer om naar terug te keren.

Dit alles realiseren vraagt om vroege signalering en een betere samenwerking, ook in de nulde en eerste lijn ook met gemeenten. Er moet ook voldoende bekendheid worden gegeven aan het netwerk in de wijken, zodat burgers de juiste instellingen ook weten te vinden. Het doen van goed onderzoek naar de instroom en gezamenlijk (instellingen en gemeenten) het gesprek voeren hoe deze kan worden verholpen kan daarbij helpen.

6.2 De overstap

Voorbereiding en tussenvormen

Vanuit de jeugdzorg zelfstandig gaan wonen vergt veel tijd en inspanning. Vaak ontbreken basisvaardigheden zoals wassen, gezond eten en een administratie voeren. Daarnaast is ook het psychische component van belang en geldt dat de jongeren nog worstelen met de eigen problematiek (wat betekent dit voor mijn toekomst?). Het is daarom belangrijk dat jongeren goed voorbereid worden op deze stap en zelfs dan blijkt het niet voor elke cliënt een haalbare kaart.

Trainingshuizen, fasehuizen en de 'gezinslocatie' van Philadelphia (simpel gesteld een fasehuis voor jonge ouders) zijn voorbeelden van tussenvormen, die in zekere zin tussen intramuraal en zelfstandig in zitten. Deze worden in veel gevallen door de instelling zelf opgezet en vallen daardoor onder de noemer 'intramuraal'. Ze kunnen ook extramuraal worden opgezet, maar een intensieve begeleiding blijft noodzakelijk. Verschillende instellingen geven aan dat het gewenst is om als overbrugging tijdelijk 'hogere indicaties beschermd wonen' bij zelfstandig wonen mogelijk te maken. Via een dergelijke constructie kunnen cliënten al wel in een zelfstandige woning gaan wonen, maar behoud men een soortgelijk niveau van ondersteuning. Deze ondersteuning kan dan vervolgens worden afgebouwd richting volledig zelfstandig wonen, zonder dat er een verhuizing aan te pas komt.

In paragraaf 3.4 is al aangegeven dat er veel tussenvormen in reguliere zelfstandige woningen zijn. Deze woningen worden door de instelling gehuurd van een corporatie of

zijn in eigendom van de instelling. Voor een deel worden deze woningen ingezet als bewust tussenstap, voor cliënten die deze tussenstap nodig hebben. Voor een ander deel fungeren deze vormen ook als buffer voor cliënten die eigenlijk klaar zijn zelfstandig te gaan wonen maar door de schaarste op de woningmarkt niet (tijdig) een woning kunnen vinden.

Fricties en tekorten

Vrijwel elke instelling geeft aan dat het tekort aan betaalbare woningen de uitstroom belemmert. Dit geldt in versterkte mate voor de instellingen die (nog) geen contingent-afspraken hebben. Het rekensommetje is simpel: het verblijf in de instelling is 2 tot 3 jaar, de benodigde inschrijfduur om in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning is 7 tot 8 jaar. Alleen als een cliënt op het moment van instroom al 4 a 5 jaar staat ingeschreven maakt men een reële kans om via de reguliere weg een sociale huurwoning te bemachtigen.

Dat is uiteraard niet altijd het geval en een zorgverlener kan hier natuurlijk ook niet op selecteren. De instellingen maken het belang van een inschrijving voor een corporatiewoning vaak wel bespreekbaar bij de intake. Is men nog niet ingeschreven, dan zorgen deze instellingen ervoor dat dit alsnog gebeurt. De cliënt blijft echter eigen regie houden, dus de instelling kan niet garanderen dat de inschrijving tijdig wordt verlengd en dergelijke.

Een deel van de instellingen waarvan de cliënten wel in aanmerking komen voor contingent-woningen geeft aan dat er te weinig zijn. Mede daardoor blijven cliënten dan zitten op een (dure) plek die eigenlijk bedoeld is voor cliënten met zwaardere beperkingen. Een van de instellingen maakt een vergelijking met de ziekenhuiszorg: patiënten die naar de verpleegafdeling kunnen houden dure intensive care plaatsen bezet, terwijl er wachtlijsten voor de intensive care zijn. Van de maatschappelijke opvang wordt aangegeven dat het vaak te lang duurt voordat er een contingent-woning beschikbaar komt, waardoor men in het vangnet blijft hangen, het systeem verstopt raakt en er aan de voorkant wachtlijsten ontstaan.

Het tekort zit met name in het segment betaalbare appartementen en studio's. Het gaat hier deels om individuele woningen waarbij de ligging ten opzichte van de instelling van beperkt belang is. De instellingen geven echter ook aan dat er tekorten zijn aan geclusterd en gespikkeld wonen. Bij deze groep is de ligging ten opzichte van de instelling wel van essentieel belang. Een aantal instellingen wijst specifiek op het belang van een woning in een prikkelvrije en/of veilige omgeving.

Het tekort aan woningen is belangrijk, maar niet het enige probleem. Verschillende instellingen wijzen erop dat het soms lastig is de begeleiding op en af te schalen, nadat men zelfstandig is gaan wonen. Als de stap naar zelfstandigheid samengaat met een wisseling van hulpinstantie, verloopt de overgang niet altijd eenvoudig (soms heeft de nieuwe instantie wachtlijsten). En als men over de gemeentegrens verhuist, is het soms lastig in de nieuwe gemeente tijdig de juiste indicatie te regelen.

6.3 Regionale spreiding

Op het moment dat de uitstroom beter over de regio wordt verdeeld, geldt ook dat de ambulante ondersteuning meer gespreid zal moeten worden over de regio. De meeste instellingen hebben hier geen probleem mee en zijn bereid in de hele regio ondersteuning te bieden. Wel geldt dat het niet efficiënt is als medewerkers voor een enkele cliënt een half uur moeten reizen. Daar waar dit een probleem vormt is het zaak te zorgen voor een goede/warme overdracht aan instellingen die dichterbij de cliënt zijn gelegen.

Een dergelijk systeem vergt goede samenwerkingsafspraken, waarbij men elkaar kent en weet wat men van elkaar kan verwachten. Zeker in het begin zal het zo zijn dat de 'oude' instelling de cliënt beter kent, dus afspraken over nazorg en evaluatiemomenten kunnen van belang zijn. Daarnaast is regionale samenwerking tussen de gemeenten van groot belang. Begeleidings-indicaties moeten bijvoorbeeld doorlopen worden bij een verhuizing en een indicatie moet idealiter al kunnen worden aangevraagd voor het moment van verhuizing (en niet pas na de inschrijving in de nieuwe gemeente). Ook zaken als een uitkering en bijzondere bijstand zullen tijdig en snel geregeld moeten kunnen worden.

De instellingen zien verschillende kansen om de regionale spreiding verder te bevorderen. Ten eerste kunnen de cliënten meer gestimuleerd worden om zich te oriënteren op voor hen onbekende gemeenten. Ten tweede kunnen er meer voorzieningen voor herstel en tussenvormen in de regiogemeenten worden gerealiseerd. Ten derde kan men regionaal de begeleiding beter organiseren en beter toegankelijk/bereikbaar maken. Het in beeld brengen van de bestaande zorginfrastructuur kan daarbij helpen, zodat daarop voortgebouwd kan worden. Ten vierde verdient het (bijzonder) openbaar vervoer – waar veel cliënten van afhankelijk zijn - aandacht. Een extra buslijn kan soms een wereld van verschil maken en ook een deeltaxi kan in bepaalde gevallen uitkomst bieden.

6.4 Voorkomen misbruik contingent-woningen

Elke instelling beseft dat het verkrijgen van een contingent-woning zeker in tijden van krapte op de woningmarkt een voorrecht is. Men bekijkt in veel gevallen dan ook eerst alle alternatieven alvorens een beroep te doen op het contingent. Ook vindt men het terecht dat in het matchingspunt gedegen toetsing plaatsvindt.

Zodra een corporatie een contingent-woning beschikbaar stelt, wil men er alles aan doen dit tot een succes te maken. Dat vergt goede afspraken over het gebruik van de woning en ook korte lijnen tussen hulpverlening en corporaties zijn vaak gewenst.

Het zonder goede reden weigeren van een aangeboden woning, is ook voor de instellingen uit den boze. Om weigeringen te voorkomen is het zaak vooraf de wensen/behoefden van de cliënt helder te expliciteren. Een persoonlijk gesprek tussen het matchingspunt en de cliënt en hulpverlener kan daarbij zeker helpen. Via dat soort wegen kan een woning 'op maat' worden aangeboden.

Het is ook zaak een goede voorlichting te geven over de werkwijze, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Daarbij moet ook rekening worden gehouden dat een weigering niet altijd een weigering is, het kan ook zijn dat de cliënt een tijdelijke terugval heeft en op

een ander moment de woning wel zou willen. Ook moet bij een meer regionale verdeling van de uitstroom rekening worden gehouden dat de cliënten mogelijk de betreffende buurt helemaal niet kennen.

7 Monitor

Ten behoeve van dit onderzoek is een uitvraag uitgezet onder alle in de regio Hart van Brabant actieve instellingen op het vlak van jeugdzorg, maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De resultaten van deze uitvraag zijn een belangrijke bron geweest bij het opstellen van deze rapportage. Daarnaast diende de uitvraag een tweede doel. Op basis van de opgedane ervaringen is gekomen tot een voorstel voor een monitor van het in de komende jaren te reserveren aantal contingent-woningen. In dit hoofdstuk bespreken we dit voorstel.

7.1 De huidige uitvraag

De gebruikte uitvraag in dit onderzoek is in samenspraak met de zorginstellingen opgesteld. Op 18 en 19 mei 2021 zijn sessies georganiseerd waarbij alle instellingen zijn uitgenodigd. Tijdens deze sessies is een toelichting gegeven op de doelstellingen van het onderzoek en aangeven op welke punten informatie vanuit de instellingen benodigd was.

In het kort ging het hier om inzicht in:

- Cliëntkenmerken van de huidige populatie;
- De in de afgelopen periode gerealiseerde uitstroom:
 - Route (bemiddeling, zelf woning gevonden, overig);
 - Cliëntkenmerken;
 - Bestemmingsgemeente.
- De voor de komende periode verwachte uitstroom:
 - Route;
 - Cliëntkenmerken;
 - Behoeften ten aanzien van de woning, woonomgeving en locatie (gemeente).

Daarnaast zijn enkele algemene vragen gesteld over onder meer het verloop van de uitstroom en de daarbij ervaren problemen. Cruciale vraag bij de werksessies was of de uitvraag op individueel niveau of op groepsniveau zou moeten worden vormgegeven. De aanwezige instellingen gaven aan dat ze de gevraagde informatie op (individueel) cliënt-niveau konden aanleveren. In een latere fase bleek dit overigens niet altijd het geval, waarover later meer.

Bij het opstellen van de definitieve uitvraag is besloten meer vragen te stellen dan eerder tijdens de werksessies besproken. Het ging hier met name om vragen ten aanzien van de gewenste/ meest passende woongemeente. Zo is niet alleen gevraagd naar de

voorkeuren van de cliënt, maar ook of men bereid is andere gemeenten te overwegen en of de professionals het ermee eens zijn dat de gewenste woongemeente passend is (goed is voor het herstel/ de re-integratie van de cliënten). Deze vragen zijn toegevoegd omdat de verdeling van de uitstroom over de regio momenteel een belangrijke (bestuurlijke) kwestie is.

7.2 Ervaringen

Zowel uit de deelname aan de werksessies als uit de respons op de uitvraag is gebleken dat de betrokkenheid bij het onderzoek en het bredere programma 'Weer Thuis' groot is. De meeste instellingen hebben geprobeerd de uitvraag zo goed mogelijk in te vullen en daar waar dit niet lukte dit met reden aangegeven. Door deze medewerking kon in het voorliggend rapport de benodigde diepgang worden bereikt. Problemen die men ondervond met de uitvraag waren onder meer:

- Terwijl veel instellingen er geen problemen mee hadden gegevens op individueel niveau aan te leveren, bleken andere er meer moeite mee te hebben dan op basis van de werksessies mocht worden verwacht.
- Een belangrijke reden hiervoor is dat veel van de gevraagde 'kenmerken' van cliënten niet standaard in de cliënten-dossiers zijn opgenomen. Wilde men alle vragen goed beantwoorden, betekende dat er met elke cliënt een persoonlijk gesprek zou moeten worden gevoerd. Dat bleek binnen de kaders van dit onderzoek geen haalbare zaak.
- Het werkgebied van de instellingen beperkt zich niet altijd tot Hart van Brabant. In de uitvraag werd gevraagd voor alle cliënten informatie aan te leveren, terwijl bijvoorbeeld Stichting Bijzonder Jeugdwerk Brabant maar een beperkt aantal cliënten uit de regio Hart van Brabant bediend.
- Voor de instellingen actief in de jeugdzorg geldt dat uitstroom naar zelfstandig wonen een relatief klein thema is. De meeste cliënten zijn op hun 18de nog niet in staat zelfstandig te gaan wonen, een tussenstap is vaak essentieel. Daardoor was de bereidheid de uitgebreide uitvraag in te vullen logischerwijs vaak minder.
- Er is bij het opstellen van de uitvraag veel aandacht besteed aan een heldere vraagstelling en heldere antwoordcategorieën. Desalniettemin bleek er ruimte voor misinterpretatie en heeft niet elke instelling zich aan het format gehouden.

Het belangrijkste probleem met de uitvraag was naar inschatting van In.Fact.Research de hoeveel tijd dat het instellingen kostte de uitvraag te beantwoorden. Het periodiek herhalen van de uitvraag in zijn huidige vorm, verdient daarom geen aanbeveling. De bureaucratische lasten zijn simpelweg te hoog in verhouding tot de baten.

7.3 Advies monitoring

Langere termijn

Sterk Huis is een van de instellingen die moeite had zaken als de gewenste woonvorm, woongemeente en verwachte route op cliënt-niveau aan te leveren. Daarbij werd wel de

bereidheid uitgesproken dit in de toekomst beter te gaan registreren. Dit bijvoorbeeld door direct bij de intake – waar mogelijk – de gewenste bestemming na het institutionele verblijf al bespreekbaar te maken. Vanuit andere instellingen zijn soortgelijke signalen: als er nu afspraken worden gemaakt dat de uitstroom meer centraal wordt geregistreerd, kunnen daar op termijn de vruchten van worden geplukt.

Uiteraard vinden er in de praktijk al gesprekken plaats over de toekomstige woonsituatie. In de jeugdzorg moet in het 18de levensjaar het gesprek worden gevoerd over de toekomst, alleen al omdat aan het eind van het jaar de jeugdzorg eindigt. Voor het beperkte aantal cliënten dat bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar klaar zijn voor zelfstandig wonen, kan worden gevraagd de wensen en behoeften nader te inventariseren. Het moet mogelijk zijn deze in het kader van de monitor gestructureerd in te delen. In de maatschappelijke opvang wordt (tijdens of na de intake) bekeken of terugkeer naar de oude situatie mogelijk is, of dat naar een nieuwe woonsituatie moet worden uitgekeken. Ook voor beschermd wonen geldt dat het – zeker in de nieuwe context – gaat om tijdelijk verblijf, al is de duur met gemiddeld twee tot drie jaar langer dan in de maatschappelijke opvang. Maar ook hier is het logisch tijdig het gesprek aan te gaan over de toekomstige woonsituatie en de resultaten van dit gesprek op te nemen in het dossier.

Op moment van schrijven is het vooral lastig dat de uitkomst van deze gesprekken (nog) niet altijd centraal geregistreerd wordt. Dit wel gestructureerd gaan doen vergt de nodige tijd. Er zal al snel een jaar of twee overheen gaan, alvorens alle instellingen de gewenste overzichten op cliëntniveau kunnen aanleveren. Het is echter wel aan te bevelen hier in het komende jaar met de diverse sectoren afspraken over te maken. Van belang is daarbij te focussen op de cliënten met een indicatie in Hart van Brabant. In de instellingen verblijven ook cliënten uit andere regio's. In het ideale scenario worden met deze regio's afspraken gemaakt over de opzet van de monitoring/registraties om te voorkomen dat instellingen verschillende registraties moeten opzetten/ definities moeten hanteren.

Voor wat betreft deze definities en te onderscheiden categorieën geldt dat de in dit onderzoek gehanteerde uitvraag als basis kan worden genomen. De instellingen konden hier veelal goed mee uit de voeten. Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- Bij de (verwachte) route naar zelfstandig wonen moet onderscheid worden gemaakt naar:
 - Contingent
 - Zelf sociale huur
 - Zelf overig
 - Ingetrokken bij vrienden of familie
 - Overig/onbekend
- Bij het gewenste woningtype moet onderscheid worden gemaakt naar:
 - Eengezinswoning
 - Appartement/studio

- Groepswoning/kamer
- Het gewenste aantal kamers kan absoluut worden opgenomen.
- Bij de gewenste huurprijs kan worden aangesloten op de grenzen uit de huurtoeslag.
- Voor wat betreft de gewenste ligging kan gebruik worden gemaakt van de categorieën:
 - Geclusterd, indien de cliënt bij voorkeur woont in de directe nabijheid van een 24/7 bezette zorgpost.
 - Gespikkeld, indien de cliënt bij voorkeur woont in een zelfstandige woning/woonruimte in de nabijheid van een zorgpost.
 - Individueel, indien de cliënt bij voorkeur in een ‘gewone’ wijk woont (onafhankelijk van de vraag of er een zorgpost in de buurt is).
- Voor wat betreft de gewenste gemeente kan in de registraties worden opgenomen:
 - De eerste en tweede voorkeur;
 - De bereidheid om elders in de regio te wonen.

De gerealiseerde uitstroom kan in soortgelijke termen worden geregistreerd. Een dergelijke beperkte set aan indicatoren kan vermoedelijk met relatief weinig problemen aan de registraties van instellingen worden toegevoegd. In combinatie met kenmerken als leeftijd en huishoudensamenstelling (die al in de registraties zijn opgenomen) ontstaat zo een volledig beeld van de gerealiseerde en gewenste uitstroom.

Korte termijn

De primaire doelstelling van de monitor is ervoor te zorgen dat er jaarlijks voldoende contingent-woningen worden gereserveerd. Puur daarvoor is een uitgebreide uitvraag zoals uitgezet in dit onderzoek niet nodig. Op basis van ervaringscijfers en algemene kennis, komt men al een heel eind. Ook de inschatting voor 2022 in hoofdstuk 5 is niet (alleen) op de resultaten van de uitvraag gebaseerd.

Het nieuwe matchingspunt zal een cruciale rol moeten spelen bij de monitoring. Op dit moment is via ‘Woning in Zicht’ alleen bekend welke contingent-woningen zijn betrokken. Niet bekend is waar de cliënten vandaan kwamen. Zodra dat wel het geval is, kan exact worden achterhaalt hoeveel cliënten uit welke sector en instelling een beroep hebben gedaan op een contingent-woning. Uit deze registraties kunnen ook trends worden herleid op basis waarvan een onderbouwde inschatting kan worden gemaakt voor het komende jaar.

In paragraaf 5.3 is aangegeven dat ook rekening moet worden gehouden met de context. Er kunnen zich verschillende ontwikkelingen voordoen die ervoor zorgen dat meer of minder woningen gereserveerd moeten worden. Het ligt voor de hand navraag te doen bij de instellingen over hetgeen zij aan uitstroom verwachten. Hierbij volstaat op de korte termijn iets als het volgende: “Afgelopen jaar hebben X cliënten uit uw instelling een beroep gedaan op een contingent-woning in Hart van Brabant, welk aantal verwacht u voor het komend jaar?”. Aanvullend kan wellicht nog een vraag worden gesteld over

de gewenste spreiding over de regiogemeenten. Ook kunnen vragen over de gewenste woningen worden gesteld, maar uit hoofdstuk 4 blijkt dat deze tamelijk voorspelbaar en stabiel zijn.

In dit onderzoek is ervoor gekozen te focussen op de maatschappelijke opvang, jeugdzorg en beschermd wonen. In de toekomst is het gewenst de monitor te verbreden naar de andere groepen die aanspraak kunnen maken op het contingent, zoals de groep die (grotendeels vanuit dezelfde instellingen als die hier benaderd zijn) nu zorg ontvangt vanuit de WLZ (VG) en ex-gedetineerden.

De opgave van de instellingen kan worden benut bij het maken van een goede inschatting voor het komende jaar, maar is niet zaligmakend. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat er in de toekomst meer of minder cliënten zelf via de reguliere weg een woning kunnen vinden. Dit goed inschatten, vergt kennis over de woningmarkt. Deze zit meer bij de corporaties en gemeenten dan bij de instellingen.

Het monitoren van dit deel van de uitstroom naar zelfstandig wonen is een onderwerp apart. Men zou het monitoren van dit deel van de uitstroom ook bij het matchingspunt kunnen neerleggen, maar het is vooralsnog onduidelijk hoe deze zal plaats vinden. Het ligt voor de hand te vragen aan de instellingen gedetailleerder bij te houden waar de cliënten naartoe gaan na het verblijf in de instellingen. Uit dit onderzoek is gebleken dat dit nog niet standaard gebeurt, dus als men dit wel verwacht is het zaak daar tijdig afspraken over te maken zodat er eind volgend jaar ook een goed beeld is van de uitstroom die plaatsvindt buiten het contingent om.

7.4 Samenvattend

Met de nieuwe werkwijzen van Weer Thuis kan het zicht op de uitstroom snel verbeterd worden. Het is dan ook zaak de komende jaren te werken aan deze monitor, waarbij twee componenten essentieel zijn:

- De opgebouwde data in het matchingspunt. Daar komen alle aanvragen binnen en worden alle matches gemaakt. Daar ontstaat dus een steeds beter zicht op zowel het aantal benodigde contingent-woningen per sector/instelling en de gewenste samenstelling daarvan.
- Daarnaast kan met de instellingen worden gewerkt aan een – gestandaardiseerde – registratie van de overige uitstroom én de verwachte uitstroom in de komende periode. Op dit moment worden dit soort zaken nog niet (uniform) geregistreerd, maar de bereidheid dit wel te gaan doen is er naar huidige inzichten wel.

Voor een goede inschatting van de uitstroom in het volgende jaar, moet naast (a) de ervaringen van het afgelopen jaar en (b) de inschatting vanuit de instellingen naar meer zaken gekeken worden:

- Het verloop van de instroom en de ontwikkeling van de omvang van de cliënt-populaties;
- De ontwikkelingen op de woningmarkt, de markt voor sociale huurwoningen meer specifiek.

- Relevante ontwikkeling in de maatschappij en in beleid.

8 Bijlagen

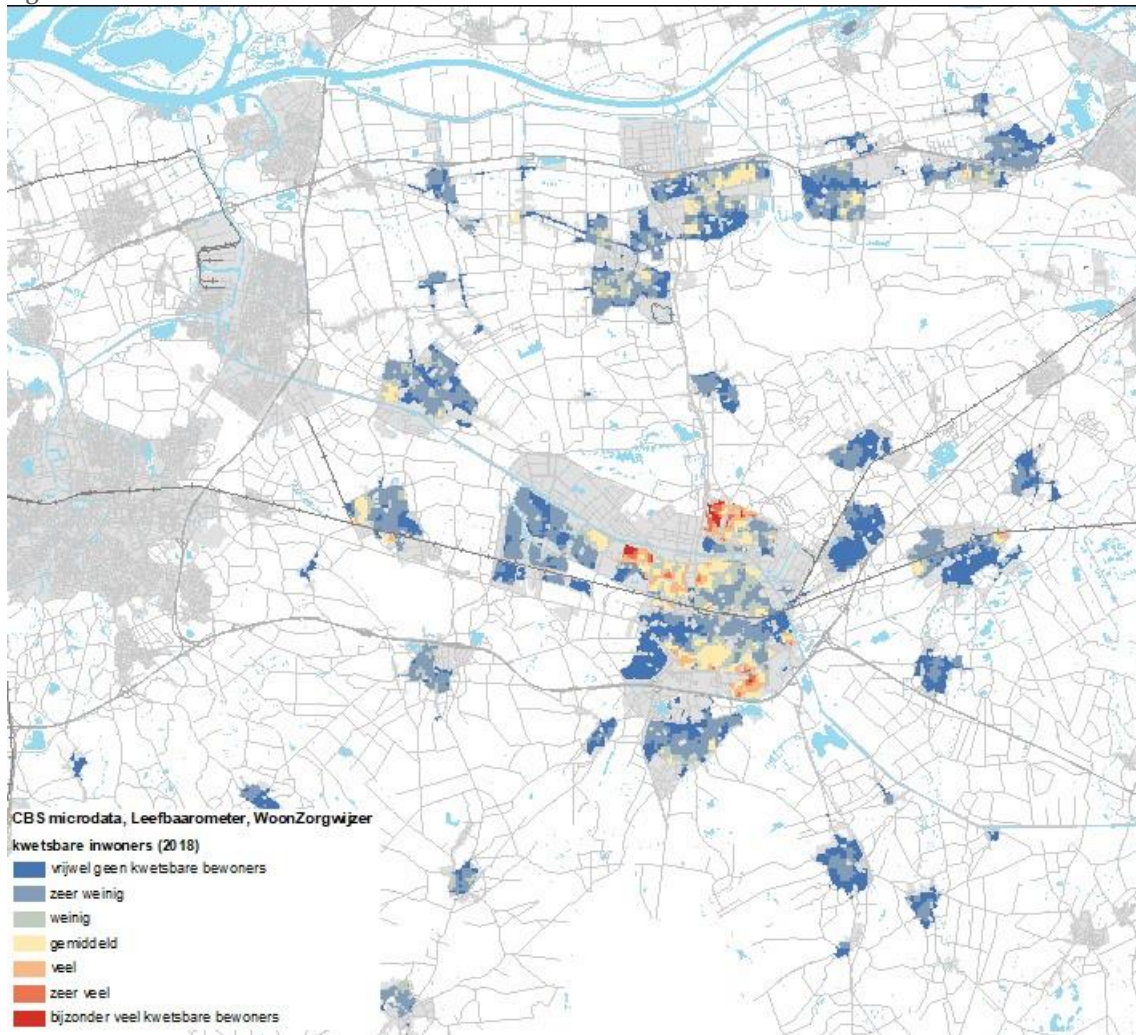
8.1 Overzicht van de betrokken instellingen

Bij dit onderzoek zijn alle gecontracteerde instellingen op het vlak van de jeugdzorg, beschermd wonen en maatschappelijke opvang betrokken geweest. Velen hebben de sessies bijgewoond en velen hebben de uitvraag geretourneerd. In onderstaand overzicht staan de instellingen die – grotendeels met reden – de uitvraag niet hebben teruggestuurd grijs afgedrukt.

Jeugdzorg	Beschermd wonen	Maatschappelijke opvang
Amarant	Amarant	Leger Des Heils
Bijzonder Jeugdwerk	Amare Zorgcoaching	Reinier van Arkel
Reinier van Arkel	Burgercoaching	SMO Traverse
Sterk Huis	De Belvertshoeve	Sterk Huis
Prisma	GGz Breburg	
ASVZ	Het Werkt	
Cello	iXzelf	
Citium	Jados	
Combinatie Jeugdzorg	Jan Arends	
Koraal	Leermakers Autismegroep	
Otto Gerhard Heldring	Leger Des Heils	
Oosterpoort	Linc naar Zorg	
's Heeren Loo	Philadelphia	
Topaze	Prins Heerlijk	
Unik	Prisma	
Via Icarus	Regionaal Autisme Centrum	
Willem Schrikker	Reinier Van Arkel	
	Rejoice Drunen	
	RIBW Brabant	
	SMO Traverse	
	Sterk Huis	
	Zintri Zorggroep	
	ASVZ	
	NovaFarm-Grip	
	Stichting Respect	
	Stchting WoMB	
	Villa Boerebont	
	Woon In Balans	
	Woonzorg Tilburg	

8.2 Kaart met concentraties van kwetsbare inwoners

figuur 8-1 Concentraties van kwetsbare inwoners in 2018 in Hart van Brabant

8.3 Achterliggende tabellen

Achterliggende tabel bij figuur 4-2 De samenstelling van de toegekende contingent-woningen over de periode 2018-2020 (Hart van Brabant, exclusief Heusden)

	perc.	abs.
tot kwaliteitskorting	29%	147
kwaliteitskorting tot aftopping laag	58%	297
aftopping laag tot aftopping hoog	10%	53
aftopping hoog tot max. huurgrens	2%	12
eengezins	27%	139
appartement	72%	368
overige woningtypen	0%	2
1/2 kamers	38%	194
3 kamers	37%	189
4 of meer kamers	25%	126
totaal	100%	509

Achterliggende tabel bij figuur 5-2 De samenstelling van het beschikbare aanbod aan corporatiewoningen over de jaren 2018, 2019 en 2020 in de gemeenten van Hart van Brabant (Heusden alleen 2020)

	Dongen	Gilze en Rijen	Goirle	Heusden	Hilvarenbeek	Loon op Zand	Oisterwijk	Tilburg	Waalwijk
tot kwaliteitskorting	20%	12%	22%	12%	11%	5%	13%	12%	13%
kwaliteitskorting tot aftopping laag	59%	51%	50%	49%	68%	61%	45%	55%	54%
aftopping laag tot aftopping hoog	10%	18%	13%	8%	11%	14%	17%	15%	17%
aftopping hoog tot max. huurgrens	8%	17%	14%	20%	10%	18%	23%	14%	11%
boven max. huurgrens	3%	3%	1%	11%	1%	2%	2%	4%	5%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Achterliggende tabel bij figuur 5-3 Het aandeel van de in de jaren 2018, 2019 en 2020 beschikbare corporatiewoningen die zijn bemiddeld als contingent-woning in de gemeenten van Hart van Brabant (Heusden alleen 2020)

	Dongen	Gilze en Rijen	Goirle	Heusden	Hilvarenbeek	Loon op Zand	Oisterwijk	Tilburg	Waalwijk
onder lage aftoppingsgrens	4,5%	2,9%	2,5%	1,2%	1,1%	6,6%	4,1%	7,8%	5,4%
onder hoge aftoppingsgrens	4,0%	3,2%	2,7%	1,1%	1,0%	6,1%	3,5%	7,2%	4,6%
grondgebonden	3,3%	2,5%	2,2%	0,0%	0,8%	6,4%	2,7%	5,5%	2,6%
appartementen	4,3%	2,8%	3,2%	2,4%	0,9%	4,7%	2,7%	6,5%	5,3%